

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Ljubiša Pejić

**Krepitev moči beguncev in prosilcev za azil skozi
prostočasne dejavnosti**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2016

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Ljubiša Pejić

**Krepitev moči beguncev in prosilcev za azil skozi
prostočasne dejavnosti**

Magistrsko delo

Mentor:
doc. dr. Milko Poštrak

Študijski program:
Razvoj teorij in metod socialnega dela

Ljubljana, 2016

PODATKI O MAGISTRSKEM DELU

Ime in priimek: Ljubiša Pejić

Naslov magistrskega dela: Krepitev moči beguncev in prosilcev za azil skozi prostočasne aktivnosti

Kraj: Ljubljana

Leto: 2016

Št. strani: 75

Št. grafov: 26

Št. tabel: 20

Št. virov: 37

Št. prilog: 1

Mentor: Doc. dr. Miloslav Poštrak

Deskriptorji: tujec, prosilec za azil, begunec, prosti čas, migracije, integracija, statistična raziskava, prostočasne aktivnosti

Povzetek

Biti danes begunec, prosilec za azil, ekonomski migrant..., je danes zaradi dogodkov po svetu in predvsem zaradi pomembnosti teh različnih pojmov, lahko tudi razlika med življenjem in smrtjo.

Namen magistrske naloge je prikaz vzrokov, zakaj se ljudje odločijo, da zapustijo svoje domove, s kakšnimi ovirami se srečujejo na svojih poteh, kakšne tipe migrantov imamo... Magistrska naloga poskuša predvsem kritično prikazati vzroke, ki so pripeljali do tega, da imamo sedaj toliko različnih ljudi, ki so zaradi vojn morali zapustiti svoje domove in, ki so posledica nenehnega vmešavanja Zahoda v notranjepolitična dogajanja različnih držav, pod pretvezo širjenja demokracije. Glavni namen naloge je prikaz krepitev moči prosilcev za azil in beguncev preko udeleževanja na prostočasnih aktivnostih.

Title: Empowerment of refugees and asylum seekers through leisure activities

Descriptions: foreigner, asylum seeker, refugee, free time, migrations, integration, statistical research, leisure activities

Abstract: Being now a refugee, asylum seeker, economic migrant..., today because of events around the world and mainly because of the importance of these various concepts can be the difference between life and death.

The purpose of the master thesis is to show the reasons why people choose to leave their homes, what kind of obstacles they encounter on their way, what types of migrants exist today... Master thesis tries mostly to show critically the causes which led to this situations where we have so many different people who, because of the wars had to leave their homes, and are the result of the constant interference from the West in the internal political developments of various countries under the pretext of spreading democracy. The main purpose of this thesis is to show empowerment of asylum seekers and refugees through participation on leisure activities.

PREDGOVOR

Oblikovanje koncepta magistrske naloge je nastajalo skozi celotni magistrski študij. Pri predmetu Prosti čas mladih smo na predavanjih poslušali o različnih načinih koriščenja prostega časa, pri predmetu Teorija družbe in posameznika, ki ga je predaval dr. Vito Flaker, pa smo precej govorili o krepitvi moči. Tako sem dobil idejo, da bi oba predmeta združil in prikazal, kako prosti čas krepí moč uporabnikov azilnega doma. Veliko izkušenj imam tudi pri delu z begunci, prosilci za azil in migranti, kar je tudi botrovalo odločitvi narediti magistrsko nalogo na to temo. Danes je migracij vse več in razlogov za to je prav tako vse več (vojne, podnebne spremembe, ekonomski razlogi ...). Tujci, ki pridejo v tuje države, dobivajo sporočila, da so nezaželeni, odvečni, kulturno drugačni, in tako ne morejo postati del družbe, ki prevladuje. Že zaradi teh dejstev so odrinjeni na rob. Tujce stereotipno povezujejo s kriminalom (treba je samo pogledati nekatere komentarje na različnih spletnih straneh rtvslo.si (npr: <http://www.rtvsllo.si/svet/moski-na-vlaku-v-svici-ranil-vec-ljudi/400288>) ali 24ur.com (npr: <http://www.24ur.com/novice/slovenija/begunci-za-trenutek-pozabili-na-tezave-in-obiskali-zivalski-vrt-najbolj-jih-je-navdusil-kacon-rudi.html>)), kjer so celo prepovedali dajanje komentarjev pod določenimi novicami, ki govorijo o migracijah in beguncih). Vse to prispeva k vse večjemu širjenju strahov in sovraštva med »avtohtonim prebivalstvom« in »prišleki«, čeprav bi, če bi poznali zgodovino, spoznali, da smo tudi Slovani naselili te kraje in smo tudi sami prišli iz vzhoda, izza Krpatov.

V magistrski nalogi bom poskušal prikazati zgodovinski razvoj prostega časa, različne dejavnosti, ki jih lahko opravljamo v sklopu prostega časa, pomen prostega časa pri vzgoji otrok, kateri dejavniki vplivajo na to, kako bomo preživeli prosti čas in podobno. Krepitev moči je danes eden najpomembnejših konceptov pri delu z različnimi uporabniki, pomeni pa zavedanje strokovnih delavk in delavcev glede redistribucije moči v korist uporabnikov. Poglobil sem se v prostočasne aktivnosti uporabnikov azilnega doma in preučil njihovo zadovoljstvo s ponujenimi aktivnostmi. Pri tem sem se osredotočil predvsem na videnje uporabnikov glede krepitve njihovih moči oz. kako oni vidijo potek krepitve svojih moči.

Za pomoč pri magistrski nalogi bi se najprej rad zahvalil strokovnim delavcem v azilnem domu: socialni delavki ga. Ireni Štrus, vodji azilnega doma ga. Katarini Štrukelj, posebno zahvalo pa bi namenil vsem uporabnikom moškega oddelka azilnega doma, ki so sodelovali v raziskavi in mi pomagali spoznati, kako oni vidijo krepitev moči s prostim

časom. Zahvala tudi društvu Slovenska filantropija, direktorici Terezi Novak, ki me je podprla pri magistrskem študiju posebna zahvala pa tudi strokovnemu delavcu mag. Franciju Zlatarju, ki mi je pomagal s predlogi in različnimi informacijami, mentorju, dr. Milku Postraku, ki me je vodil, svetoval in mi pomagal pri izdelavi magistrske naloge, dr. Lilijani Rihter, ki je s svojimi predlogi in strokovnimi znanji pripomogla h končnem videzu raziskave. Zahvala gre tudi donatorjem, ki so omogočili sredstva za magistrski študij in sicer: ge. Alenki Petek iz Karitasa, ki je pomagala pridobiti sredstva iz podjetja Studio Moderna, d. o. o., g., g. Igorju Akrapoviču in njegovi hčerki ge. Taji Akrapovič iz podjetja Akrapovič, d. d., ge. Sonji Gole iz podjetja Adria Mobil, d. o. o., g. Elvisu Pacelatu in ge. Damjani Homan iz podjetja Infotehna skupina, d. o. o., ge. Sonji Mrak iz podjetja AHA plastik, d. o. o., ge. Mojci Klarič iz AHA Technochem, d. o. o., g. Leo Lušičiču iz podjetja AD Consulting, d. o. o., ge. Nini Žibert iz Avona, d. o. o., ge. Asimi Kukavica iz podjetja Kompas, d. d., ge. Ljudmili Kastelec iz podjetja Krka, d. d., g. Zoranu Savinu iz podjetja Moje delo, d. o. o., ge. Ireni Kavčič iz Venera kozmetika, d. o. o., g. Aleksandru Čeferinu iz Odvetniške družbe Čeferin, g. Igorju Štembergerju iz podjetja Ilirika, d. d., g. Igorju Lesjaku iz Crea, d. o. o., podjetju Franck, d. o., o., g. Yuriju Sidorovichu iz podjetja Deloitte, d. o. o., g. Miletu Lukiču iz Prometnega centra Blisk, d. o. o., g. Marku Šteru iz podjetja Telemach, d. o. o., ge. Karmen Kompara iz podjetja Vitanest, d. o. o., g. Filipu Tobiasu iz Turistične agencije Sonček, d. o. o., g. Denisu Stroligi, prijatelju Boštjanu Valenčiču iz Merkur zavarovalnice, d. d., g. Marku Prezlju iz podjetja Prema, d. o. o., ge. Idi Pevec iz Term Olimia, ge. Jožici Rejec, g. Dušanu Winklerju iz podjetja Inter Koop, d. o. o. in ge. Nevenki Petan iz Term Čatež. Na koncu gre še zahvala pokojnemu očetu, ki me je skozi svoje kratko življenje uspel usmeriti na pravo pot in brez čigave pomoči jaz danes ne bi bil pred magisterijem, prav tako pa tudi materi, ki je z vsemi svojimi odrekami in delom prispevala velik delež k vsem mojim dosežkom.

KAZALO

1	TEORETIČNI DEL	1
1.1	MIGRACIJE.....	1
1.2	TIPI MIGRANTOV	2
1.3	ODLOČITEV ZA MIGRACIJE IN POSLEDICE.....	3
1.3.1	Travma.....	3
1.3.2	Postravmatska stresna motnja in akutna stresna motnja.....	4
1.3.3	Posledice.....	5
1.4	PRIHOD MIGRANTOV V SLOVENIJO	5
2	BEGUNCI, PROSILCI ZA AZIL IN NJIHOV PROSTI ČAS.....	7
2.1	BEGUNCI, MIGRANTI, PREBEŽNIKI IN NJIHOVA MOČ	10
2.2	ZAČETEK KREPITVE MOČI BEGUNCEV	11
2.2.1	Perspektiva moči	13
2.3	KREPITEV MOČI IN PROSTI ČAS	13
2.4	PROSTI ČAS IN VZGOJA	14
2.5	DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA ODLOČITEV, KAKO BOMO PREŽIVELI PROSTI ČAS	16
3	SPOZNAVANJE SOCIALNEGA DELA IN PROSTOČASNIH DEJAVNOSTI V AZILNEM DOMU S PROSILCI ZA AZIL	17
3.1	DELOVNO RAZMERJE MED UPORABNIKI IN STOKOVNIMI DELAVCI V AZILNEM DOMU.....	17
3.1.1	Elementi delovnega razmerja strokovnih delavcev v azilnem domu	19
3.2	PREDLOGI SOCIALNE DELAVKE ZA BOLJŠE IZVAJANJE PROSTOČASNIH AKTIVNOSTI	25
3.3	NAČRTI KREPITVE MOČI Z UPORABNIKOMA AZILNEGA DOMA IN UPORABNIKOM, KI JE PRIDOBIL MEDNARODNO ZAŠČITO	27
4	RAZISKAVA	37
4.1	PROBLEM IN CILJI	37
4.2	METODOLOGIJA	39
4.2.1	Metodologija – vrsta raziskave in spremenljivke	39
4.2.2	Merski instrumenti.....	40

4.2.3	Populacija in vzorčenje.....	40
4.2.4	Zbiranje podatkov.....	41
4.2.5	Obdelava in analiza podatkov	42
4.3	REZULTATI IN RAZPRAVA.....	42
4.3.1	Preverjanje hipotez	65
5	SKLEPI	67
6	ZAKLJUČEK	68
7	LITERATURA	70
8	PRILOGE.....	72
8.1	PRILOGA 1: VPRAŠALNIK O KREPITVI MOČI SAMSKIH MOŠKIH UPORABNIKOV AZILNEGA DOMA.	72

KAZALO TABEL

Tabela 4.1: Čas anketiranih uporabnikov preživet v azilnem domu	42
Tabela 4.2: Vzroki zapustitve njihovih domov	43
Tabela 4.3: Države od koder prihajajo anketirani uporabniki	44
Tabela 4.4: Socialni položaj anketiranih uporabnikov	45
Tabela 4.5: Zaposlitve uporabnikov v njihovih državah	46
Tabela 4.6: Kaj za uporabnike predstavlja prosti čas	47
Tabela 4.7: Prostočasne aktivnosti, ki so jih počeli v svoji domovini	48
Tabela 4.8: Aktivnosti, ki so si jih želeli opravljati v svoji domovini.....	52
Tabela 4.9: Pomoč strokovnih delavcev pri izpolnjevanju želja glede prostega časa	53
Tabela 4.10: Zadovoljstvo uporabnikov s ponudbo prostočasnih aktivnosti	54
Tabela 4.11: Tedensko udeleževanje uporabnikov na prostočasnih aktivnostih.....	55
Tabela 4.12: Čas porabljen za prostočasne aktivnosti	56
Tabela 4.13: Kaj vpliva na izbiro katerih prostočasnih aktivnosti se uporabniki udeležijo?.....	57
Tabela 4.14: Ali si uporabniki želijo dodatnih aktivnosti za prosti čas?	58
Tabela 4.15: Ali udeležba na prostočasnih aktivnostih krepi njihovo moč?	59
Tabela 4.16: Kaj uporabnikom pomeni krepitev njihovih moči?	60
Tabela 4.17: Opredelitev pomembnosti prostega časa	61
Tabela 4.18: Ocena krepitev moči odkar so v Sloveniji.....	62
Tabela 4.19: Kaj bi še lahko pripomoglo h krepitevi moči uporabnikov?	63
Tabela 4.20: Kaj uporabniki pridobijo s krepitevijo svojih moči?	64

KAZALO GRAFOV

Graf 4.1: Čas anketiranih uporabnikov preživet v azilnem domu	43
Graf 4.2: Razlogi zapustitve lastnih domov	44
Graf 4.3: Države od koder prihajajo anketirani uporabniki.....	45
Graf 4.4: Socialni položaj anketiranih uporabnikov pred zapustitvijo države	46
Graf 4.5: Zaposlitve uporabnikov v svojih državah	47
Graf 4.6: Kaj za uporabnike predstavlja prosti čas.....	48
Graf 4.7: Športne prostočasne aktivnosti.....	49
Graf 4.8: Računalniške prostočasne aktivnosti	49
Graf 4.9: Sprehodi kot prostočasne aktivnosti.....	50
Graf 4.10: Skrb za ljubljenske	50
Graf 4.11: Prosti čas z umetnostjo.....	51
Graf 4.12: Branje knjig.....	51
Graf 4.13: Drugo	52
Graf 4.14: Prostočasne aktivnosti, ki so si jih uporabniki želeli opravljati v svoji domovini.....	52
Graf 4.15: Načini pomoči strokovnih delavcev pri zagotavljanju prostega časa	54
Graf 4.16: Zadovoljstvo uporabnikov s ponudbo prostočasnih aktivnosti.....	55
Graf 4.17: Tedensko udeleževanje uporabnikov na prostočasnih aktivnostih	56
Graf 4.18: Čas porabljen za prostočasne aktivnosti	57
Graf 4.19: Kaj vpliva na izbiro katerih prostočasnih aktivnosti se uporabniki udeležijo?..	58
Graf 4.20: Ali si uporabniki želijo dodatnih aktivnosti za prosti čas?	59
Graf 4.21: Ali udeležba na prostočasnih aktivnostih krepi njihovo moč?.....	60
Graf 4.22: Kaj uporabnikom pomeni krepitev njihovih moči?	61
Graf 4.23: Opredelitev pomembnosti prostega časa.....	62
Graf 4.24: Ocena krepitev moči odkar so v Sloveniji	63
Graf 4.25: Kaj bi še lahko pripomoglo h krepitevi moči uporabnikov?	64
Graf 4.26: Kaj uporabniki pridobijo s krepitevijo svojih moči?	65

1 TEORETIČNI DEL

1.1 MIGRACIJE

Migracije oziroma selitve so kompleksen globalen pojav, s katerim se srečujejo vse države po svetu. Države so tako lahko izvor migracij, prehodni cilj potovanja ali mesto priselitve, po navadi vse troje hkrati (wikipedija: migracije). Ker živimo danes v času, ko je prepad med revnimi in bogatimi ljudmi oziroma razvitimi in nerazvitimi družbami vse večji, se zato povečuje pomembnost migracijskih tokov iz nerazvitih držav v razvite. Tu predstavljajo pomemben dejavnik tudi vojne, ki potekajo v teh državah. V Sloveniji in nasploh v Evropski uniji se v zadnjem času spopadamo z velikim številom prebežnikov, ki prihajajo iz Iraka, Sirije, Afganistana, Eritreje, Sudana in drugih nestabilnih držav.

Pojem migracij zajema vse možne pravne oblike selitve ter mešanja etničnih skupnosti in skupin v sinhroni in diahroni perspektivi. Zgodovinsko je pojem mednarodnih migracij vezan na nastanek nacionalnih držav. Osnovni pojem migracije ali selitve je oznaka za številne pojavne oblike, ki so si v nekaterih vidikih podobne, še številčnejša pa so njihova razhajanja, če upoštevamo zgodovinske, kulturne/družbene in politične okoliščine. Pojem je opredeljen kot fizično gibanje posameznikov ali skupin v geografskem prostoru, ki pripelje do relativno trajne spremembe prostora in kulturno/socialnega okolja. Mednarodne migracije so povezane s prestopom državne meje in vsaj enoletnim bivanjem v tujini (Lušič-Hacin 1999, 140 in 142).

Vzrokov za mednarodne migracije je veliko. Le-ti so zelo kompleksni, raznovrstni in odvisni od vrste migracij in časa, v katerem se migracije pojavljajo. Prav to predstavlja težavo pri določitvi natančnega vzroka za migracije, saj so le-te pogosto posledica delovanja več dejavnikov hkrati. Vzroke migracij lahko razdelimo v več skupin. Ločimo ekonomske, demografske, geografske, kulturne, družbene, psihološke in druge dejavnike, in le-ti vsi vplivajo na vzroke migracij. Prevladujejo ekonomski dejavniki, saj si posamezniki iz različnih držav prizadevajo izboljšati svojo materialno življenjsko raven, prav tako pa tudi raven življenja svojih najbližjih. Kot ugotavlja Visco pomemben dejavnik pri odločitvi za migracije predstavlja tudi razlika med prihodki pri državah gostiteljicah in državah, od koder izvirajo migranti (2000: 8).

1.2 TIPI MIGRANTOV

Poznamo več različnih tipov migrantov. Appleyard (1991: 22) jih deli v naslednje kategorije: **1: Stalni migranti** so tisti priseljenci, ki se nimajo namena vrniti v domači kraj, vendar se jih po preteku delovne dobe veliko odloči, da se vseeno vrnejo v domovino, zato je včasih težko potegniti mejo med stalnimi in začasnimi migranti. Imigrantska družba stalnih migrantov po navadi ne sprejema rada. Zaželeni so predvsem izobraženi, strokovni delavci (Appleyard, 1991: 22). Razlogi za migriranje so lahko ekonomski ali politični, pogosto pa je vzrok tudi združevanje družin. **2: Začasni pogodbeni delavci** so navadno nekvalificirani ali polkvalificirani delavci in v imigrantski družbi ostanejo le določeno obdobje. Sem spadajo tudi sezonski delavci. Z emigracijo si želijo izboljšati ekonomski položaj in si v emigrantski skupnosti pridobiti boljši status. Začasni ekonomski migranti so zaželeni predvsem v državah, ki doživljajo hitro ekonomsko rast, saj jim v obdobju rasti primanjkuje lastne delovne sile, vendar so se ti migranti prisiljeni vrniti domov, ko potrebe po delavcih upadejo. **3: Začasni profesionalni migranti** so intelektualci, ki se pogosto gibljejo med državami kot nameščenci mednarodnih podjetij (Appleyard, 1991: 22). Profesionalni migranti so v imigrantskih državah zaželeni ne glede na stopnjo razvitosti države, vendar za emigrantsko državo predstavljajo velik problem, saj tako izgubljajo izobražene delavce, ki lahko veliko prispevajo k razvoju emigrantske družbe. Ta pojav imenujemo beg možganov. **4: Skrivni ali ilegalni delavci.** V zadnjem času se opaža velik porast teh migracij. Migranti vstopijo v državo na zakonit ali nezakonit način in ne upoštevajo zakonskih predpisov in pogojev za bivanje in ekonomsko delovanje v državi. **5: Prosilci za azil:** v to skupino spadajo osebe, ki so preganjane ali pred preganjanjem bežijo. Te osebe lahko v državi, v katero so emigrirale, iščejo začasno zatočišče zaradi drugih upravičenih vzrokov. Vsaka vrsta azila vsebuje različne vrste pravic in obveznosti za posameznika, ki zaradi določenih razlogov lahko ostane in prebiva na teritoriju določene države. **6: Begunec** je oseba, ki beži iz domovine pred nevarnostjo, preganjanjem ali neprijetnostmi zaradi vojnih, političnih, religioznih ali rasnih problemov (wikipedija: Begunec). Konvencija o statusu beguncev oziroma ženevska konvencija iz leta 1951 zagotavlja ustrezno zaščito osebam, ki se zaradi utemeljenega suma pred preganjanjem, ki temelji na rasi, veri, narodni pripadnosti, pripadnosti določeni družbeni skupini ali določenemu političnemu prepričanju ne more vrniti v državo, katere državljan je.

1.3 ODLOČITEV ZA MIGRACIJE IN POSLEDICE

Odločitev, da oseba sama ali skupaj z družino zapusti svojo matično državo, ni nikoli lahka in k tej odločitvi pripomore več dejavnikov. Pri migracijah gre zelo redko za enostavno odločitev posameznika, da se bo »pač« preselil v drugo državo. Gre za dolgoročen proces, ki kasneje vpliva na vse prihodnje rodove, kar ima vpliv tako na izvorno kot tudi na ciljno državo. »Begunci so zelo pogumni ljudje, ki so se odločili, da ne bodo žrtev okoliščin. Potujejo tja, kjer bo lahko njihovo življenje in življenje njihovih otrok boljše. Migracije so vedno pomembne za napredek in v preteklosti je bilo tudi tako.« (<http://www.primorske.si/Plus/7--Val/Ljudje-ki-prihajajo-so-del-clovestva-Moramo-jih-sp>). Poznamo več vrst migracij: moderne, sodobne, ekonomske, politične, prostovoljne in prisilne migracije, organizirane in neorganizirane migracije, konservativne in inovacijske migracije ter beg možganov (Klinar 1976, 48–49). Osebe, ki se odločijo za selitev, se na svojih poteh srečujejo z različnimi ovirami, ki jih premagujejo do zelenega cilja. Te ovire so različne: jezikovne, finančne, kriminalne združbe ali tihotapci. Na teh »potovanjih« posamezniki ali skupine beguncev doživljajo različne travme, ki so posledica dogodkov, zaradi katerih so morali zapustiti svoje domove. »Vse to povzroča globoke travme, ki lahko pustijo sledi vse življenje, zlasti pri otrocih. Begunska travma je posebna vrsta travme. Je zelo kompleksna, ponavljajoča se in sestavljena iz sekvenc, ki si sledijo druga za drugo in se s tem krepijo. Travma je duševna rana, duševne rane pa se tako kot fizične rane celijo same od sebe. Če pa se pojavijo zapleti ali vnetja, se lahko rane razvijejo v bolezen. Takrat osebna, notranja moč za celjenje, ni več dovolj, ampak mora nekdo pristopiti in ponuditi pomoč.« (<http://www.delo.si/svet/krize/begunska-travma-je-posebna-vrsta-travme.html>).

1.3.1 Travma

Travma je intenziven dogodek v življenju osebe, ki jo onesposobi do te mere, da se ne more primerno odzvati in obenem pušča trajne posledice na njegovem psihičnem stanju oziroma zdravju. Nevarnost, v kateri se znajde posameznik, predstavlja napetost, ki gre prek vseh meja. Posledica tega je intenzivna psihična bolečina. Travma ima elemente, po katerih jo razlikujemo od drugih težkih dogodkov v življenju. Pri travmi gre za nasilen šok z močno intenziteto. Ta naredi psihično rano, ki povzroči tako imenovano psihično dezorganizacijo, saj preseže vse psihične obrambne sposobnosti. Pri travmi pride do t. i.

odcepitve ali disociacije in celo amnezije ali izgube spomina, saj je psihična bolečina tako huda, da se možgani s tem ne morejo soočiti. Pojavi se občutek smrtne ogroženosti, ki lahko fizično poškoduje možganske celice. Sproži se posebni obrambni mehanizem, ki se imenuje disociacija, in spomin na travmo se zapiše na poseben način. Ne zapiše se v zavestni del, ki ga lahko prikličemo, ampak se zapiše tako, da nezavedno vpliva na vzdražljivost stresne osi, telesne reakcije in čustveno doživljanje. Tesnobo po travmatičnem dogodku posameznik občuti prav zaradi spremembe vzdražljivosti stresne osi. Pri posamezniku se lahko intenzivno vrača telesno občutenje groze, strahu in nemoči ter podoživljanje travmatičnega dogodka. Temu rečemo tudi »flashback« ali priklic, ki pa ga oseba ne povzroči s svojo voljo.

1.3.2 Postravmatska stresna motnja in akutna stresna motnja

Posttravmatska stresna motnja (okrajšavi PTSM in PTSD) je intenzivna anksiozna reakcija, ki je posledica preživetja izjemno hudega dogodka oziroma travme. Pri tem je bila oseba močno prestrašena, doživela je občutek nemoči ali je bila v šoku. Za to motnjo je značilno dolgotrajno podoživljanje travmatičnega dogodka v obliki pogostega spominjanja, nočnih mor ter močnih čustvenih ali telesnih odzivov ob srečanju z ljudmi ali situacijami, ki spominjajo na travmatičen dogodek. Akutna stresna motnja, se pojavi neposredno po travmatičnem dogodku in se izrazi kot občutenje strahu, groze in tesnobe. Če se akutna stresna motnja vleče več kot mesec dni oziroma se pojavi pozneje, lahko celo več let pozneje, govorimo o posttravmatski stresni motnji, ki torej spreminja človekovo doživljanje.

DESNOS (Disorder of Extreme Stress) oziroma kronificirana posttravmatska stresna motnja. Pri tej motnji se pojavijo dolgotrajne spremembe človekove osebnosti. Oseba ima na primer zaradi travmatičnega dogodka porušen občutek varnosti. Ta vrsta motnje je zelo povezana tudi z izvorom travme. To pomeni, če je vir travme bližnja oseba (starši, sorodniki ...), so posledice najhujše, saj pride pri osebi do dezorganizacije njegove identitete in doživljanja. Včasih so bili otroci, ki so doživeli travmatične dogodke in hude poškodbe, bolnišnično osamljeni. Zaradi ločitve od staršev so se ti otroci znašli v psiholoških okoliščinah, ki so lahko vodile v kronificirano posttravmatsko stresno motnjo (DESNOS)«. [\(<http://www.psihoterapija->](http://www.psihoterapija-)

).

1.3.3 Posledice

Velikokrat se zgodi, da se pot beguncev in migrantov konča, še predno pridejo do cilja. Največkrat se to zgodi v morju. Kot primer bom navedel, kako se kriminalna združenja bojujejo s številnimi preprekami, ki jih srečujejo sami pri prevažanju prebežnikov: »Ko so tihotapci ugotovili, da je nadzor Frontexa vse večji, so začeli begunce nalagati na stare razpadajoče ladje, nato pa so jih pustili sredi morja, sami pa pobegnili s krova. Nekatere so z avtopilotom usmerili proti italijanski obali, druge so prepustili na milost in nemilost morja« (<http://www.24ur.com/novice/svet/tihotapske-poti.html>). Kriminalni posel s tihotapljenjem ljudi uspeva kot že dolgo ne, saj so tudi oni spoznali, da večja kot je beda v deželah, od koder prihajajo prebežniki, večja je želja teh ljudi pobegniti, obenem pa je večji tudi dobiček tihotapcev in kriminalnih združb. Mladi moški predstavljajo največjo demografsko strukturo prebežnikov, ki pridejo v Evropo. To je predvsem zaradi tega, ker je pot za celotno družino z otroki pretežka. Veliko je samskih, mladih fantov, ki se lažje podajo na pot, družina pa mu pomaga tako, da mu plača pot. Ženo in otroke pusti doma, pri čemer pa jim pozneje po zakonu pripada pravica do t. i. združitve družin.

1.4 PRIHOD MIGRANTOV V SLOVENIJO

Osebe, ki pridejo v Slovenijo in tukaj zaprosijo za mednarodno zaščito, nastanijo v azilnem domu, kar določa tudi 45. člen Zakona o azilu. Azil je lociran na naslovu Cesta v Gorice 15, Ljubljana– Vič. »Tujec mora v najkrajšem možnem času od vstopa v Republiko Slovenijo pri katerem koli državnem organu ali organu samoupravne lokalne skupnosti izraziti namen za vložitev prošnje za mednarodno zaščito. Sledi postopek, v katerem policija ugotavlja tujčevo istovetnost in pot, po kateri je prišel v Republiko Slovenijo, ter ga preda azilnemu domu, kjer tujec vloži prošnjo za mednarodno zaščito. Tujec je pred sprejemom prošnje za mednarodno zaščito ustrezno informiran o postopku in pravicah v jeziku, ki ga razume. Tudi sprejem prošnje za mednarodno zaščito poteka ob prisotnosti prevajalca oziroma tolmača. Po sprejemu prošnje za mednarodno zaščito se prosilca nastani v azilnem domu, kjer ima pravico do osnovne oskrbe, ki poleg nastavitve vsebuje tudi prehrano, obleko, obutev in sredstva za osebno higieno«

(http://www.mnz.gov.si/si/mnz_za_vas/tujci_v_sloveniji/mednarodna_zascita_azil/).

Azilni dom se nahaja na jugozahodnem robu Ljubljane. Nastanitveni del azilnega doma sestavlja šest oddelkov, in sicer oddelek za družine, oddelek za samske moške, oddelek za mladoletnike brez spremstva, oddelek za samske ženske, oddelek za osebe s posebnimi potrebami in oddelek za omejitve gibanja, ki trenutno ni v uporabi. Skupno lahko azilni dom sprejme do 203 osebe.

(http://www.mnz.gov.si/si/mnz_za_vas/tujci_v_sloveniji/mednarodna_zascita_azil/azilni_dom/).

2 BEGUNCI, PROSILCI ZA AZIL IN NJIHOV PROSTI ČAS

Ko govorimo o prostem času, se nekateri sprašujejo, kako pa sem lahko umestimo migrante, begunce, prebežnike oziroma osebe, ki so zaradi različnih vzrokov zapustile svoje domove, prijatelje, družine ... Le-te so nenehno v pogonu, na poti, v strahu, kje in kdo jih bo ujel. Na svojih poteh se srečujejo z različnimi nevarnostmi, ovirami in dogodki, zaradi katerih si ne moremo predstavljati, da bi oni sploh pomislili na prosti čas. In res je tako. Ko zapuščajo svoje domove, ne razmišljajo o prostem času in prostočasnih aktivnostih, običajno razmišljajo, kako bodo rešili svoja življenja in življenja svojih najbližjih. Nekaterim uspe in si najdejo zatočišče v varnih državah, za druge pa je ta pot pretežka in se konča predno pridejo na cilj, običajno se to zgodi na morju. Tisti, ki jim uspe priti v t.i. varne države, so nastanjeni v prostore namenjene beguncem. Običajno so to azilni domovi ali centri za tujce, lahko pa se zgodi, da so ti prostori zapolnjeni in takrat se uporabijo tudi druge lokacije, npr: športne dvorane, šole, gasilski domovi ... Takrat se začne integracija beguncev, za katero so zadolžene tako vladne kot tudi nevladne organizacije, okolje, v katerem živijo te osebe, in tudi vsi drugi, s katerimi vstopajo v interakcije. V integracijo spadajo tudi prostočasne aktivnosti. Najprej si pogledjmo definicijo prostega časa.

Prosti čas je čas, ki je pomemben del vsakdanjega življenja in ni zapolnjen z obveznostmi. Definicije prostega časa se razlikujejo od avtorja do avtorja, vendar pa lahko opazimo, da jih pri teh definicijah povezuje nekaj skupnega: svobodna izbira posameznika. Ne glede na to kaj vključujemo v prosti čas, je pomembno, da ne gre za čas, ko opravljamo nujna opravila in obveznosti, ampak za čas, ki si ga sami organiziramo glede na lastne želje in potrebe (Huzjan, 2010).

Po Rudiju Lešniku je to čas, za katerega je značilno, da dejavnost, ki poteka v prostem času, služi in rabi predvsem lastnim namenom. Je del družbenega, ekonomskega, političnega življenja in ga je treba tako tudi obravnavati (Lešnik, 1982, 13–14). Današnji prosti čas se razlikuje od prostega časa naših babic, dedkov in še starejših generacij. Narodi so se morali boriti za svoj prosti čas, bil je del razrednega boja, prav tako kot je bil boj za večje plače in skrajšan delovni čas. Prosti čas je družbeni pojav, ki ga srečujemo na vseh področjih družbenega življenja in tudi pri vseh socialnih skupnostih, ki pa svoj prosti čas uporabljajo različno. Skozi zgodovino se je prosti čas zaradi tega spreminjal, bil del razrednega boja, prav tako pa tudi cilj revolucionarnih prizadevanj delavcev, da bi si

pridobili pravico do več prostega časa, tako da ga lahko uporabijo za širšo uveljavitev svojih interesov in razvojnih potreb. Verska doktrina je razglašala za greh zapravljanje časa in razglasila prosti čas za nepotreben in nevaren. Kapitalizem je bil glavni povod za izoblikovanje naraščajočih nasprotij med delom in prostim časom. Sodobni prosti čas je izoblikovala industrijska družba kot dopolnilni pojem k delu. Prosti čas ni več »zapravljen« čas, temveč enakovredna življenjska sestavina, ki nadaljuje delo, saj je pomen dela v tem, da nujno ostaja podlaga življenja in s tem tudi prostega časa. Delo in prosti čas nujno sodita skupaj, saj delovni čas pomeni podlago za prosti čas, prosti čas pa postaja pravi zgodovinski cilj in prostor »za popolni razvoj individuum« (Lešnik, 1982: 22).

Kakovost posameznikovega življenja je v veliki meri odvisna od delovnega in prostega časa in je eden ključnih dejavnikov, ki vplivajo na razpoloženje in delovanje posameznikov. V prostem času gre predvsem za dejavnosti, ki nam jih ni potrebno narediti pod kakršnokoli prisilo, temveč predvsem za dejavnosti, ki jih svobodno izbiramo, zato predstavlja prosti čas izražanje samega sebe. Po besedah Rudija Lešnika, »je najočitnejši pojav, kjer se prepleta mejišče nujnosti s tistim onkraj nujnosti, pa tudi prostor, kjer se najlažje praktično uveljavlja človekova svoboda s svojevrstnim svobodnim delovanjem« (Lešnik, 1982: 28). Lešnik v svoji knjigi navaja več možnih razdelitev, in sicer vsebuje štiri večje sklope (Lešnik, 1982: 144–145):

1. **Informativno oblikovalne dejavnosti**, ki omogočajo nabiranje novih izkušenj in doživetij ter obveščanje in izobraževanje, s čemer vplivajo na razvoj osebnosti posameznika. Tukaj navaja dejavnosti, kot so branje časopisov, poslušanje radia, gledanje televizije, ukvarjanje sam s sabo, ogled razstav, obiskovanje kina, gledališča idr.
2. **Ustvarjalne dejavnosti**: zanje je značilna iznajdljivost, domišljija, potreba po samostojnosti in želja po odkrivanju novega. Med ustvarjalne dejavnosti vključujemo npr. igranje inštrumenta, fotografiranje, slikanje, risanje, pisanje dnevnika, računalništvo, modeliranje in druge hobije.
3. **Družbeno potrditvene dejavnosti** so dejavnosti, ki zadovoljujejo potrebo po uveljavitvi in priznavanju v okolju ter občutku samozavesti in varnosti. Gre za dejavnosti, za katere je značilen tekmovalni duh in ki omogočajo primerjanje dosežkov, npr. različni športi, druga tekmovanja z vrstniki ...

4. **Sprostitutveno družabne dejavnosti** so tiste dejavnosti, ki zadovoljujejo predvsem potrebe po sprostitvi, vendar pa te dejavnosti niso tekmovalne ali ustvarjalne narave npr. obisk športnih prireditev, sprehodi, izleti, pogovor, različne igre idr.

Franc Hočevar (Hočevar, 1981: 10) deli prosti čas na dejavnosti, ki so namenjene počitku, zabavi in razvijanju osebnosti. Pri prvih naj bi šlo predvsem za sprostitvev in obnavljanje telesnih moči, sam način počitka pa naj bi bil odvisen od narave dela, ki ga človek opravlja. Če človek opravlja bolj fizična dela, potem naj se počitek nanaša v glavnem na pasivni odmor, kot so: mirovanje in spanje, če pa je delo bolj umskega značaja, potem je odmor bolj aktiven (gibanje, sprostitvev). To sem tudi sam opazil na različnih delovnih mestih, ki sem jih opravljal. Ko sem preko študentskega servisa delal različna, predvsem fizična dela, sem si vsakič, ko sem prišel domov, želel le iti počivat v posteljo in se fizično sprostiti od delovnega dne. Po diplomi socialnega dela sem začel iskati tiste zaposlitve, ki so bila primerna moji izobrazbi. Delal sem v številnih humanitarnih in invalidskih organizacijah, kjer sem večino svojega delovnega časa preživel s tamkajšnjimi uporabniki. Do mene so prihajali z različnimi prošnjami, pri čemer smo skupaj poskušali rešiti probleme, s katerimi so se soočali, ter jim tudi pomagati na drugih življenjskih področjih. Zaradi življenjskih zgodb in težav, s katerimi so se soočali uporabniki teh organizacij, smo se zaposleni pogosto počutili nemočne in po delovnem času smo velikokrat bili psihično utrujeni in preobremenjeni. Lahko povem, da sta v primerjavi s fizičnima oblikama truda in utrujenosti ta trud in utrujenost veliko težja. Imam to srečo, da se ukvarjam s športom, in mi to velikokrat pomaga pri sprostitvi vseh občutkov, ki jih zadržujem na delovnem mestu. Dejavnosti, ki se nanašajo na zabavo, so tiste, ki osvežujejo človeka in ustvarjajo dobro razpoloženje. Pri tem gre lahko za ustvarjalno zabavo, kjer človek s svojimi aktivnostmi sodeluje v procesu oblikovanja vsebine ali pa samo za udeležbo v dejavnostih, ki jih ponuja tržišče. Dejavnosti, ki se nanašajo na razvijanje osebnosti, zajemajo dejavnosti različnih področij (izobraževalnega, zdravstvenega, moralnega, znanstvenega, estetskega, kulturnega ...), človeku pa omogočajo čustveno, umsko, socialno, ekonomsko, spolno in moralno razvijanje osebnosti.

Obvezno delo in prosti čas se po definiciji izključujeta, vendar pa sta med seboj odvisna in povezana. Že Karl Marx je spoznal, da je prvi pogoj za človeku ustrezen prosti čas skrajševanje delovnega dne. Z razvojem tehnologije in blaginje se je ta pogoj tudi začel uresničevati. Prav tako je spoznal, kako krivičen odnos je v kapitalistični družbi odnos med delom in prostim časom, saj kapitalisti na različne načine poskušajo podjarmiti delavce, da

tudi svoj prosti čas porabijo za kopičenje tuje blaginje. Ti načini so različni: grožnje, obljube o večji plači, obljube o koriščenju nadur, na katere pa velikokrat tudi pozabijo in jih tudi ne izplačajo ob mesečni plači ... Izkoriščanje prostega časa se razlikuje tudi v tem, v katerem družbenem razredu si. Prosti čas pripadnikov višjega družbenega razreda se je zelo razlikoval od prostega časa pripadnikov nižjega. Ti so lahko v prostem času razvijali različne dejavnosti, ki so si jih želeli: športne, intelektualne, družbene ... Pripadniki delavskega oziroma nižjega razreda si niso mogli privoščiti različnih »luksuznih« načinov preživljanja prostega časa, temveč so velikokrat morali iskati delo, katerega sicer pogosto niso mogli dobiti. Za svoje pestro preživljanje prostega časa je višji razred imel materialno osnovo, pripadniki nižjega razreda so prosti čas preživljali skromno, saj niso imeli ustreznih ekonomskih sredstev. Kljub vsemu je postal prosti čas povsod pomemben dejavnik v življenju posameznikov ne glede na družbeni sistem, postal je tudi sredstvo za uravnavanje razmer, pomirjanje in ustalitev. Po besedah Wolfganga Nahrstedta sta »prosti čas in vrednost prostega časa toliko večja kolikor bolj razširjeno in samoumevno je materialno bogastvo, ki ga ustvari delo v proizvodnji«. (Nahrstedt, 1980: 646). Nagli tehnološki razvoj je imel največjo vlogo pri krčenju časa obveznega dela v proizvodnji in vse večjemu zavedanju ugodnosti prostega časa, ki je bil prej dostopen le višjim predstavnikom družbenega sloja. Zanimanje za prosti čas se je povečalo, hkrati pa je povzročilo velike spremembe v življenjskem slogu ljudi. Ekonomija se je temu pojavu morala prilagoditi in začeli so spodbujati proizvodnjo k izdelovanju različnih novih proizvodov, namenjenih potrebam vedno obsežnejšega prostega časa.

2.1 BEGUNCI, MIGRANTI, PREBEŽNIKI IN NJIHOVA MOČ

Ko govorimo o moči, se moramo zavedati, da osebe, ki zapustijo svoj dom, državo, in družino, nimajo prav velike moči kamor pridejo v stiku z ljudmi, s katerimi se srečujejo. Zanašati se morajo na tihotapce z ljudmi, kriminalne združbe, ki jim za prevoz do »zelenih« destinacij, zaračunavajo ogromne zneske in jim niti ne jamčijo, da bodo tja prišli živi. Velikokrat se tudi zgodi, da jih tihotapci pustijo sredi morja, kjer jih poberejo obalne straže evropskih držav. Nepoznavanje jezika v državah, kamor jih nastanijo, je eden največjih pokazateljev njihove nemoči. Ko jih nastanijo, se začnejo običajno dolgotrajni procesi pridobivanja mednarodne zaščite, vendar pa lahko pri tem že začnemo govoriti o postopni krepitvi njihove moči. Tudi tukaj se morajo zanašati na ljudi, katere ne poznajo, so jim prepuščeni v oskrbo, jih ne razumejo, vendar lahko pri njih vsaj upajo na pomoč. .

Moč. Imamo pogosta razmerja moči in o teh razmerjih se velikokrat izrekamo v našem vsakdanjem življenju. Ta razmerja srečujemo na vsakem koraku, v človeškem ali živalskem svetu. Moč ni vedno vidna ali poudarjena, npr. direktor – delavec, imamo tudi človeško moč v nefizični obliki (npr. tehnologija). »Odvisna je od večjega števila dejavnikov, iz katerih je sestavljena: od načina, kako jo izražamo; od oblike njene uporabe; od sredstev, ki jih uporabljamo; od virov, iz katerih izhaja« (Dragoš, Leskošek, Petrovič-Erlah, Urh, Žnidarec- Demšar, 2008, 16). Moč je abstrakten in hkrati tudi konkreten pojem, posameznik ima na določenem področju veliko stopnjo moči, na drugem področju pa je njegova moč majhna oziroma je sploh nima. Moč pomeni zmožnost učinkovanja na okolje. Poznamo različne oblike moči: moč v prisilni obliki, legalna moč, tradicionalna legitimnost ali legitimnost karizme. Socialni delavci zelo redko uporabljajo moč v prisilni obliki, za to obliko se odločijo, ko ne vidijo druge možnosti za zaščito šibkejših. Legalna moč je moč, kjer socialne delavke in delavci svojo moč izkoriščajo na podlagi zakonskih pooblastil. Tradicionalna legitimnost (npr. patriarhalna kultura v družini, glavno besedo in moč ima glava družine, socialni delavec pri delu s tako družino mora to upoštevati in spoštovati). Legitimnost karizme: izvajanje pomoči v razmerju socialni delavec – uporabnik, temelji na ustreznem odnosu. (Dragoš, Leskošek, Petrovič-Erlah, Urh, Žnidarec-Demšar, 2008, 26– 28).

2.2 ZAČETEK KREPITVE MOČI BEGUNCEV

O začetku krepitve moči beguncev, migrantov in prosilcev za azil lahko začnemo govoriti šele takrat, ko se začne integracija v državi, kjer je ta oseba zaprosila za azil oziroma mednarodno zaščito. Pred tem nikakor ne moremo govoriti o kakršnikoli krepitvi moči oziroma začetku krepitve, saj oseba predvsem skrbi za svoje preživetje oziroma preživetje svojih najbližjih, če so na poti skupaj. S krepitvijo moči prebežnikov mislimo predvsem na pridobitev mednarodne zaščite, spoznavanje jezika, pridobivanje temeljnih potreb za preživetje (delo, stanovanje, plača). Sam sem dal največji poudarek krepitve moči prosilcev za azil prek udeleževanja na prostočasnih aktivnostih. Prosti čas je zelo pomemben del posameznikovega življenja, o čemer sem pisal že v prejšnjih poglavjih. Najprej bom definiriral koncept krepitve moči.

Definicija krepitve moči. V Sloveniji se je koncept krepitve moči začel uporabljati v začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja. Mnoge akademske discipline (sociologija,

psihologija, socialno delo in podobni) so razvile lastne koncepte in prakse krepitev moči. S krepitevjo moči v socialnem delu mislimo predvsem na krepitev moči drugih, marginaliziranih in zatiranih skupin, saj je stroka socialnega dela usmerjena predvsem na izvajanje pomoči, prav tako pa gre tudi ustvarjanje sodobne teorije, kjer imajo glavni akterji procesa, uporabniki, najpomembnejšo vlogo. V našem primeru so to prosilci za azil, begunci in migranti – osebe, ki so zaradi različnih, nam nepredstavljenih vzrokov, zapustile svoje domove, prijatelje, družine in se podale na pot do boljšega življenja. Te spremembe so povzročile drugačen odnos strokovnih delavcev in delavk v procesu do uporabnikov oziroma posameznikov in posameznic z izkušnjami. Socialne delavke in delavci se vse bolj zavedajo potrebe po redistribuciji moči v korist svojih uporabnikov, vendar so morali marsikaj spremeniti v svojem delovanju, da so prišli do teh ugotovitev. Dragoš v svoji knjigi zapiše: »... krepitev moči razumemo kot teoretsko in veščinsko prizadevanje za prerezporeditev moči uporabnikov socialnih storitev v smeri večje avtonomije njihovega življenja (individualnega in kolektivnega)« (Dragoš, 2005b: 38). Poznamo kolektivno in individualno krepitev moči. Po Flakerju je krepitev moči pristop, kjer sta v ospredju moč in njena krepitev na raznih ravneh človekovega delovanja. Usmerjena je v pridobivanje in dostop do virov pomoči: krepitev družbenega položaja, pridobivanje zaveznikov, prijateljev in podpornikov, omogočanje dostopa do finančnih in drugih sredstev (prevoz, stanovanje, pripomočki in podobno), ki okrepijo moč človeka (<http://vitoflakeragenda.blogspot.si/2015/05/zmeda-okoli-krepiteve-moci-perspektive.html>). Teorija o krepitevi moči se je začela razvijati v okviru radikalnega socialnega dela. Poznamo več načinov ravnanja z viri pomoči v smeri krepitev položaja uporabnika: 1. **aktiviranje obstoječih virov**, 2. **kreiranje novih virov**, 3. **povečevanje dostopnosti virov**, 4. **redistribucija virov** in 5. **mediacija**. Krepitev moči moramo razumeti kot proces in ne izid. Najboljši ponazoritev, kaj je krepitev moči, sem prebral v knjigi Socialno delo, kjer ga. Videmšek povzame videnje Lenarda na izobraževalnem seminarju, ki je potekalo 8. 2. 2007. »Krepitev moči je posameznikova pot. Vsaka oseba ima potrebo, da sama opravi korake v svojem ritmu, da bi dosegla krepitev moči. Imeti moč pomeni postati bolj samozavesten, imeti več nadzora in smeti početi stvari, ki jih želiš početi« (Videmšek, 2008, 215).

2.2.1 Perspektiva moči

Perspektiva moči (strenghts perspective) je pristop, v katerem je strokovnjak usmerjen predvsem v vrline (ne pa pomanjkljivosti) človeka in na njih gradi svoje delovanje. Perspektiva moči je ožji pojem in je skorajda nujni sestavni del krepitev moči, a tudi socialnega dela nasploh (<http://vitoflakeragenda.blogspot.si/2015/05/zmeda-okoli-krepitev-moci-perspektive.html>). Denis Saleebey v svoji knjigi zapiše: »Praksa, ki temelji na perspektivi moči, pomeni, da bo vse, kar delaš (kot socialni delavec), na nek način utemeljeno s tem, da pomagaš odkriti, olupšati, raziskati in izkoristiti klientovo moč in vire, ko mu pomagaš, da doseže svoje cilje, uresničenje svoje cilje in razbije okove oviranosti in nesreč« (Saleebey, 1997: 1).

2.3 KREPITEV MOČI IN PROSTI ČAS

Krepitev moči in prosti čas sta pomembna dejavnika v življenju posameznika ali posameznice, hkrati pa sta tudi dejavnika, ki sta med seboj povezana. Krepitev moči na splošno pomeni, da vplivamo na nekoga, da bo storil nekaj, kar je v našem interesu in česar drugače najbrž ne bi storil. Takšna moč, ki je v odnosu do nekoga, se imenuje relacijska moč: »moč se pridobi v obsegu, v kakršnem nekomu uspe izrabiti svoje možnosti v medsebojnem delovanju z drugim« (Porta, 2003, 2). Oseba v delovnem času dela tisto, kar mu naročijo nadrejeni in je po navadi pri tem delu časovno omejen. To delo je običajno tudi enolično oziroma poteka po točno določenih delovnih procesih. Vedno daljši delovni čas vpliva na človeka in usklajevanje prostega in delovnega časa je danes vedno težje. Delavnik v praksi je vse pogostejše daljši od uradnega delovnika in pogosto posega v prosti čas posameznika. Delo, ki ga opravljamo v delovnem času, se velikokrat jemlje domov in mnogokrat se delajo neplačane nadure med vikendi, prazniki in dolgo v noč. Poseganje v prosti čas in neodločno postavljanje mej pa lahko prinese: utrujenost, izčrpanost, skrbi, nezadovoljstvo, depresijo, stres, naveličanost, nejevoljnost in nemotiviranost. To tudi vpliva na učinkovitost opravljanja delovnih nalog in doseganja zastavljenih ciljev (<http://www.zaposlen.com/kako-uskladiti-delovni-prosti-cas.html>). Delo oziroma dejavnosti, ki jih oseba opravlja v prostem času, pa je popolno nasprotje delu na delovnem mestu. Prosti čas je čas, ki ni zapolnjen s šolskimi in delovnimi obveznostmi, je čas razbremenitve od naporov v šoli in službi, je čas, ko se svobodno odločamo za različne dejavnosti. Delo, ki ga oseba opravlja v prostem času, je delo, ki ni »pod prisilo«, nima

nadrejenih, po navadi pa tudi ni časovno omejen. Ta dela so največkrat tista, ki nas izpopolnjujejo, nas pomirijo, so čisto nasprotje delu v službi, predvsem pa krepijo naše moči. To niso gospodinjska dela, ki jih moramo opraviti, ko pridemo iz službe, niti niso dela, ki jih opravljamo v prostem času za druge. S prostočasnimi deli krepimo predvsem lastne moči, vendar je naša okrepljena moč zelo pomembna tudi pri delu in krepitvi moči drugih oseb. Ne moremo krepiti moči drugim, če ne krepimo svojih lastnih moči. »Kakovostno življenje je pravica in priložnost vsakega posameznika in prosti čas je eden od načinov za njegovo doseganje in ohranjanje. Ločimo tri funkcije prostega časa: 1. počitek (od intelektualnih ali fizičnih naporov), 2. razvedrilo (prinaša nam ugodje), 3. razvoj osebnosti (telesne, intelektualne, čustvene, estetske, delovne, moralne, socialne kvalitete)« (http://www.cpi.si/files/cpi/userfiles/TrajnostniRazvoj/06_Prosti_cas.pdf).

2.4 PROSTI ČAS IN VZGOJA

Prosti čas je zelo pomemben dejavnik tudi pri vzgoji otrok. To velja tudi za otroke beguncev in prosilcev za azil, ki skozi prostočasne aktivnosti spoznavajo aktivnosti, ki jih zanimajo in oblikujejo njihove osebnosti. Tako nastajajo bodoči »Messiji«, naslednji »Jordani«, prihodnji »Michael Jacksoni«.

Najtežje je bilo materam in ženam, ki so zaradi tehnoloških nerazvitosti delale dolge ure v proizvodnji, ko so pa prišle domov, pa so morale še negovati in vzgajati otroke, poleg tega pa opravljati še vsa gospodinjska dela. Te ženske skorajda niso imele svojega prostega časa. Prostočasne dejavnosti prav tako vzgajajo osebo in ga pripravljajo na prihodnost. Skozi vzgojo in prosti čas osebe oblikujejo osebnost in gradijo lastno identiteto, kar jim pomaga v nadaljnjem življenju. Vzgojitelji morajo upoštevati prosti čas kot pomemben dejavnik vzgoje, vendar pa temu ni bilo vedno tako. V preteklosti institucionalna vzgoja ni mogla premostiti prepada med klasičnim poukom in prostim časom, saj se je na učno uro gledalo kot na več vredno obliko šolskega dela, prosti čas pa je bil dejavnost, ki je bila manj koristna. Za vzgojo ter za prosti čas, predvsem pa za osebnostni razvoj, je pomembno bližnje okolje, v katerem človek živi. Prosti čas je tisti dejavnik, ki je potreben, da se povečajo vplivi družine pri razvoju in vzgoji otrok. Veliko vzgojnih nalog, ki jih je družina nekoč opravljala vzporedno z delom v družini, lahko le-ta v današnjem hitrem tempu življenja uresničuje le v prostem času. Vse to je drugačno vzgojno delo, v novih okoliščinah in z drugačnimi vzgojnimi ukrepi in medsebojnimi odnosi kot so se jih

posluževale prejšnje generacije. Otrok še vedno potrebuje mater in očeta, vendar pa mu noben od njiju ne more dati tistega, kar mu daje zunaj družine organizirana vzgoja, prav tako pa nobena zunaj družine organizirana vzgoja ne more povsem nadomestiti družine in opraviti vseh tistih funkcij, ki mu jih lahko nudita mati in oče in družinsko življenje nasploh. Družine so se spremenile, prosti čas v nekdanjih družinah ni več enak prostemu času v današnjih družinah. Danes je v družini prav prosti čas lahko pomemben dejavnik humanizacije in razvoja demokratičnih odnosov. Prav pomanjkanje prostega časa povzroča vzgojne zagate. Velikokrat se zgodi, da ni dovolj časa za pogovore z otroki in družinskimi člani med seboj.

Pri oblikovanju posameznikove osebnosti ima prosti čas zelo pomembno vlogo in je eden glavnih dejavnikov pri oblikovanju posameznikove osebnosti. Ima svojo psihološko in socialno razsežnost in po besedah Lešnika: »V spletu vseh vplivov okolja in dejavnosti se oblikuje izvirna osebnost, ki se razlikuje od vseh drugih individuumov, vendar obenem živi kot individualna celota v konkretni družbeni skupnosti« (Lešnik, 1982: 97). Prosti čas je področje, ki omogoča dosti večjo izbiro dejavnosti, katerim se jim posameznik ali posameznica lahko popolnoma predajo, kot pa to omogoča čas obveznosti. Zaradi tega je to področje bližje popolnemu uresničevanju človeka, ki ga je treba ustrezno vrednotiti pri uresničevanju vzgojnega smotra o vsestranskem razvoju osebnosti. Hkrati pa je tudi področje širše ustvarjalnosti, kjer človek zadovoljuje več svojih različnih potreb, ki jih obenem razvija na višjo raven (Lešnik, 1982: 110).

Prosti čas včasih ni predstavljal problema, saj je bil sestavina naravnega življenja, del vsakdanjega ritma. Vse to pa se je spremenilo s prihodom industrijske revolucije in takratnega načina življenja, saj je takrat prenehal biti naravna sestavina in je postal sredstvo za življenje, potreba po počitku in osvežitvi, hkrati pa tudi smoter, kjer naj bi človek našel sebe, svojo srečo in svobodo. Prosti čas je aktivnost, namenjena zadovoljitvi potreb, ki jih ne narekuje delo, temveč so izraz drugih človekovih interesov. Prosti čas, kakor ga razumemo danes, je drugačen od prostega časa, kakršen je bil nekoč. Danes si velikokrat želimo, da bi znova zaživel v harmoniji z naravo, vendar tega ne bomo mogli doseči na nekdanji način, saj smo spremenili svoj odnos do narave, prav tako, pa smo spremenili tudi samo naravo. Človek je bil v preteklosti podrejen predvsem naravi in je tudi svoje ravnanje usklajeval z njenim ritmom, sedaj pa je podrejen napravam, ki jih je sam ustvaril in času, ki ga sam odmerja.

2.5 DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA ODLOČITEV, KAKO BOMO PREŽIVELI PROSTI ČAS

Način preživljanja prostega časa naj bi bila osebna odločitev vsakega posameznika. Kako bomo prosti čas preživel, je odvisno od različnih dejavnikov. Po Lešniku bi te dejavnike lahko razdelili v naslednje kategorije: **1. Spol:** Ta dejavnik v zgodnjih letih niti ni tako značilen, saj otrok raziskuje, se igra, počne stvari, ki so značilne za oba spola. Z leti pa postane spol zelo pomemben dejavnik in je eden od bistvenih pokazateljev, kako bo oseba preživela svoj prosti čas. Primer: dekleta bodo rajši svoj prosti čas namenila branju, fantje v veliki večini svoj prosti čas namenijo športnim dejavnostim, in igranju različnih drugih iger. **2. Starost:** Mlajša generacija drugače preživlja svoj prosti čas, kakor starejša. Mlajši so nemirni, želijo si nenehnega gibanja, ne zmorejo se zbrati, se hitro naveličajo posamezne dejavnosti. Odrasli, ki pridejo iz službe, si želijo predvsem mir, počitek, oddih od težkega dne v službi. **3. Bivalno okolje:** Okolje, v katerem človek živi, vpliva na njegov način življenja in preživljanje prostega časa. Oseba, ki živi na vasi, bo drugače preživljala svoj prosti čas kot oseba, ki prihaja iz mesta. **4. Izobrazba:** Učni uspeh in izobrazba vplivata na prosti čas. Visoko izobraženi ljudje dostikrat tudi v svojem prostem času izpopolnjujejo svoje znanje, berejo različno literaturo in podobno, osebe z nizko izobrazbo svoj prosti čas preživljajo v veliki večini s počitkom od službe in športnih dejavnostih. **5. Ekonomske razmere:** Kako oseba preživlja svoj prosti čas, je odvisno tudi od ekonomskih razmer. Boljše kot so, več različnih načinov preživljanja prostega časa si bo oseba lahko privoščila. **6. Poklic:** Različne poklicne usmeritve lahko vplivajo na različne dejavnosti prostega časa in obratno. Poznamo pa še druge dejavnike kot sta družina in vrstniki. (Lešnik, 1982: 205–243).

Prostočasne dejavnosti pomagajo posameznika usmerjati, spodbujajo njegovo notranjo motivacijo, pomagajo pri spoznavanju lastnih sposobnosti, nudijo izkušnjo zadovoljstva in pomagajo pri nabiranju moči za nadaljnje podvige v šoli, v službi in doma. Krepijo naše moči, hkrati pa nam dajejo moč, da mi krepimo druge ljudi in njihovo moč.

3 SPOZNAVANJE SOCIALNEGA DELA IN PROSTOČASNIH DEJAVNOSTI V AZILNEM DOMU S PROSILCI ZA AZIL

Opravi sem tudi pogovor s tamkajšnjo socialno delavko, ga. Ireno Štrus, ki mi je v pogovoru predstavila delo v azilnem domu, potek prostočasnih dejavnosti, katere nevladne organizacije so zadolžene za izvajanje teh dejavnosti tam, kako se krepi moč prosilk in prosilcev za azil skozi udeleževanje na prostočasnih aktivnostih in podobno. Celoten pogovor sem pozneje naredil po zgledu »vzpostavljanja delovnega odnosa« iz knjige Socialno delo z družino dr. Gabi Čačinovič Vogrinčič. Odnos med socialnim delavcem/delavko in uporabnikom definiramo kot delovni odnos, ki predstavlja oporo socialnim delavcem, da vzpostavijo pogovor, ki omogoči raziskovanje in sooblikovanje dobrih izidov.

3.1 DELOVNO RAZMERJE MED UPORABNIKI IN STOKOVNIMI DELAVCI V AZILNEM DOMU

V azilnem domu se vzpostavlja delovno razmerje med tamkajšnjimi strokovnimi delavkami in delavci ter prosilci za azil. **Delovno razmerje** uporabnike in socialne delavce definira kot sodelavce v skupnem projektu, ki imajo nalogo soustvariti deleže pri rešitvi. Elementi delovnega razmerja so: dogovor o sodelovanju; instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitev; osebno vodenje. Pri tem, pa se moramo opreti na štiri sodobne koncepte v socialnem delu: perspektiva moči; etika udeleženosti, znanje za ravnanje in ravnanje s sedanjostjo ali koncept soprisotnosti« (Čačinovič, 2008: 17, 18). Delovno razmerje omogoči, da se ustvarjanje rešitev za kompleksne probleme ljudi zastavi kot izvirni delovni projekt. V izvirnem delovnem projektu pomoči želene izide soustvarjata uporabnik (sogovornik kot strokovnjak iz izkušenj) in socialni delavec (njegov spoštljivi in odgovorni zaveznik) (Šugman Bohinc, 2007: 16). Vse našete koncepte uporabljajo tudi socialni delavci in delavke pri delu v azilnem domu. Kot je povedala socialna delavka, vse nevladne organizacije v azilnem domu sodelujejo preko projekta AMIF To so bili prej projekti ERF – Evropski begunski sklad, ki se je sedaj preimenoval v AMIF in zajema večje področje kot v preteklosti, predvsem področje investicij. V azilnem domu imajo sklenjene pogodbe z različnimi nevladnimi organizacijami in zavodi in vse opravljajo dejavnosti, ki so namenjene pooblašcanju, seznanjanju in krepitvi moči prosilcev za azil. Ko pride oseba v sprejemne prostore, ima takrat še status tujca, in predno poda prošnjo za

mednarodno zaščito, ga s pravicami seznanijo s predstavniki nevladne organizacije PIC (Pravno informacijski center), ki je prva organizacija, s katero se tuje osebe srečajo. Seznanijo jih o samem postopku, velik poudarek dajejo na predstavitvi pravic in dublinskem postopku, kar pomeni, da prosilce za azil opozorijo, da se jih vrne v države, kjer prosilci prvič zaprosijo za mednarodno zaščito. Prav tako so prisotni pri sami podaji prošnje za mednarodno zaščito, kasneje pa jim lahko pomagajo tudi pri vseh odločbah, ki jih prejmejo v času postopka oziroma jim pomagajo ves čas trajanja nastanitve v azilnem domu.

Izobraževalni center Cene Štupar izvaja v azilnem domu tečaj slovenskega jezika, ki poteka skozi ves teden, prav tako pa nudijo učno pomoč vsem otrokom, vpisanim v šolo. To poteka v popoldanskem času in je izrednega pomena za uporabnike, ki se udeležujejo teh tečajev.

Inštitut za afriške študije sodeluje pri projektu PAC, ki vključuje vse ranljive osebe in jih seznani s pastmi trgovine z ljudmi. Tukaj so zajeti vsi mladoletniki brez spremstva, deklice od štirinajstega leta naprej, mamice, samske ženske ... Inštitut sodeluje tudi pri projektu »Pomoč pri nastanitvi in oskrbi prosilcev za mednarodno zaščito«, ki je tudi največji projekt in vključuje delovanje predstavnikov Inštituta vsak dan, vse dni v letu, tudi med prazniki sta na voljo dva izvajalca. En izvajalec v popoldanskem času opravlja socialno delo, drugi izvaja delavnice. Izvesti mora dve delavnici, in sicer za dve od naslednjih skupin: moški, ženske, mladoletniki in otroci. To so različne športne, ustvarjalne, literarne, šiviljske, kuharske in druge delavnice.

Mozaik, društvo za socialno vključenost, izvaja v azilnem domu vrtec za predšolske otroke skozi celi teden, razen ob petkih, ko jih ima Jezuitska služba za begunce. Svojega dela ne opravljajo po standardih običajnih vrtcev, temveč dajejo poseben pomen na socializaciji tamkajšnjih otrok, zato so sklenili dogovor tudi z javnim zavodom Mala ulica, Center za otroke in družino v Ljubljani, ki dvakrat tedensko pelje otroke v igralnice, kjer se ti otroci pomešajo s slovenskimi otroci in se tako tudi učijo slovenski jezik. To je tudi pomembno za starše teh otrok, saj so tudi oni prisotni v teh igralnicah, kjer imajo možnost spoznavati slovenske družine, običaje, jezik, kulturo, predvsem pa da gredo ven iz azilnega doma oziroma okolja, v katerem so nastanjeni, in da se aktivnosti izvajajo zunaj, saj se tem pospešita njihovi socializacija in integracija v družbo. S tem tudi same prosilke in prosilci pridobivajo moč oz. občutek, da so pomembni, da lahko prispevajo nekaj družbi.

3.1.1 Elementi delovnega razmerja strokovnih delavcev v azilnem domu

Dogovor o sodelovanju se s prosilci za azil začne že prvega dne, ko ti prosilci pridejo v azilni dom. Socialne delavke in delavci že s prvim dnem uporabnike **osebno vodijo** k dogovorjenim in uresničljivim rešitvam oziroma dobrim izidom. Tukaj lahko govorimo o **etiki udeležnosti**, »kjer objektivnega opazovalca nadomesti sodelovanje, v katerem noben nima in ne potrebuje končne besede, temveč pogovor. Kot osrednja vrednota se pojavlja etika udeležnosti in ne več iskanje vzroka ali resnice. Strokovnjak odstopi od moči, ki mu ne pripada; od moči, da poseduje resnice in rešitve. Pomembno je skupno iskanje, raziskovanje, soustvarjanje novega. Prosilci morajo zdržati negotovost iskanja in osebno udeležnost«. (Hoffman, 1994: 23). Socialni delavci prek razgovorov raziskujejo zgodbe uporabnikov skupaj z njimi in skušajo priti do želenih izidov, ki si jih zastavijo skupaj. Pri tem delu se hkrati pojavi naslednji element v konceptu delovnega odnosa, in sicer **ravnanje s sedanjostjo ali koncept soprisotnosti**. Delovno razmerje, ki se vzpostavlja in ki ga imamo z uporabnikom, je usmerjeno v sedanjost. To je čas, ko smo v delovnem razmerju z uporabniki. Je najbolj dragoceni delovni čas v projektih pomoči, ki ga uporabljamo za sodelovanje. »Preteklost je pomembna, a v procesu dela nas zanimajo predvsem pozitivne pretekle izkušnje«. (Šugman Bohinc, 2011, 23). Vsi otroci, ki postanejo šolo obvezni, se vpišejo v osnovno šolo. Vpisujejo jih v Osnovno šolo Livada, kjer je vpisanih 26 otrok prosilcev za azil, vse mladoletnike brez spremstva pa azilni dom vpisuje v šolo za odrasle, ki jo pokriva Javni zavod Cene Štupar. »Kljub načelom multikulturalizma in interkulture pedagogike Slovenija in druge evropske države zaznavajo, da je učni uspeh otrok migrantov in beguncev slabši od ostalih učencev. Največji problem praviloma predstavlja učenje slovenskega jezika« (Kadunc, U., 2011: 4 Izkušnje mladih priseljencev z osnovnošolskim izobraževanjem v Sloveniji). Po besedah ministrice za šolstvo in šport ge. Maje Makovec Brenčič »so šole postale prve prave integratorke ob valu prebežnikov- ne le z učenjem jezika, ampak tudi s toplim sprejemom vseh, ki so potrebovali pomoč« (<http://www.rtv slo.si/slovenija/najzahtevnejši-del-vkljucevanja-priseljencev-v-solski-sistem-je-jezik/392261>). Šole zagotavljajo različne aktivnosti za uporabnike. V zadnjem času so v azilnem domu večji napor vložili v izvajanje aktivnostih za mladoletnike brez spremstva, take, ki bi jim zapolnile čas in po besedah ga. Štrus so to predvsem športne aktivnosti. Pri mladoletnikih se izkazuje tudi potreba po vključevanju v različne klube zunaj azilnega doma, kar so sami izrazili kot željo. Socialni delavci in delavke imajo redne pogovore z njimi, vendar ne samo z njimi in

s to populacijo, pogovore opravljajo z vsemi. »Osrednji prostor, v katerem se dogaja proces pomoči v socialnem delu, je pogovor. Pogovor omogoči srečanje ljudi z različnimi osebnimi zgodovinami, izkušnjami, kompetencami, s pomočjo katerih soustvarjajo svojo udeležnost v rešitvah. Pogovor v socialnem delu ima posebne značilnosti. Iz njega pridejo udeleženci drugačni, imajo nove poglede, nove alternativne rešitve, drugačna razumevanja« (Čačinovič Vogrinčič, 2008: 8). »**Instrumentalna definicija problema** je temelj za začetek grajenja pomoči. Proces pomoči se začne z uporabnikovo izkušnjo s problemom in se takoj nadaljuje z nalogo raziskati deleže v rešitvi« (Šugman, Bohinc, L., 2007, 18). Po besedah socialne delavke si prosilci za azil želijo tudi nadaljevanje treningov, ki so jih imeli v svojih državah, npr: borilnih veščin, nogometa, košarke, odbojke, plesnih delavnic, aerobike in podobno. Pri tem moramo izpostaviti ženske, ki so zadolžene za družino in njihovo skrb, saj spremljajo in vzgajajo otroke, na svoje potrebe pa pozabljajo. V azilnem domu jim lahko omogočajo zelo malo dodatnih zadev, saj se hitro navadijo osnovnih stvari in si sprememb navadno ne želijo. Ženske prosilke za azil svoj prosti čas posvečajo otrokom in družini, do socialne delavke pridejo pa z različnimi željami, kot so želja po frizerskih storitvah, po novih oblekah in podobno. Tiste, ki pa se udeležijo kakšnih aktivnosti, gredo predvsem na delavnice kuharstva. Predstavniki Roga, iz nekdanje tovarne Rog, organizirajo občasne izhode iz azilnega doma, vendar so te dejavnosti bolj redke, niso tedensko organizirane, izvajajo se dvakrat do trikrat na leto, običajno za praznike. Kot mi je povedala socialna delavka, se ji zdi žal, da je to tako, vendar imajo po njenih besedah tamkajšnji socialni delavci na žalost premalo časa, da bi lahko sami izvajali kakšne delavnice, kar se je v preteklosti že dogajalo, npr. ga. Štrus je včasih izvajala delavnico za žensko skupino, kjer so se ženske predstavile, spoznavale različne kulture, povedale, od kod prihajajo, sama jim je tudi predstavila praznike, ki jih v Sloveniji praznujemo in jim naredila tudi različne jedi, ki so ob takih dogodkih značilne. Same izvedbe različnih delavnic potekajo zelo počasi, saj glavno težavo pri teh dejavnostih predstavlja jezik. Vendar pa prosilke za azil nekako prebrodijo tudi to, nekatere znajo govoriti angleško, tako da si pomagajo med seboj in prevajajo tistim, ki ne razumejo. Na tej delavnici so velikokrat odšle v mesto na različne kraje, kot so bowling, tržnica, BTC in podobno, kar je po besedah ga. Štrus zelo pomembno, da so si lahko takrat vzele čas in prostor zase, da v sebi ponovno prebudijo žensko, da se lahko uredijo, da so pomembne, da spoznajo, da niso v kraju, kjer morajo biti zatirane in tiho in se vsem prilagajati. V azilnem domu ženskam že s prihodom odvzamejo veliko funkcij, ki so jih morale opravljati doma (pranje, kuhanje in druga gospodinjska dela). Za ženske je zelo pomembno, da nekaj delajo

in ustvarjajo, saj po navedbah socialne delavke posedujejo veliko ročnih spretnosti. »Tukaj se začne odvijati proces pomoči, vzpostavljamo odnos in osebni stik ter soustvarjamo izvirne delovne projekte pomoči« (Čačinovič Vogrinčič, 2008: 7). Po besedah dr. Čačinovič Vogrinčič sta socialni delavec/delavka in uporabnik v procesu pomoči sogovornika, ki raziskujeta in ustvarjata spremembe, premike. Besedi sogovornik, sogovornica poudarita tiste elemente v odnosu, ki so odločilni, in sicer: soustvarjanje delovnega razmerja, so-ustvarjanje pogovora, soraziskovanje za sooblikovanje delovnega projekta (Čačinovič Vogrinčič, 2008: 8). Aktivnosti, namenjene moškim prosilcem za azil, so predvsem športne, saj se jih le-ti zelo radi udeležujejo, imajo tudi turnirje. Pred kratkim so imeli tudi zmagovalno ekipo v kriketu na enem izmed turnirjev, ki so se jih udeležili. Vsake toliko časa se zgodi, da imajo v azilnem domu tudi slikarja, kot se je to zgodilo v času tega intervjuja, vendar se tudi tukaj srečujejo s pomanjkanjem sredstev namenjenih takim aktivnostim. Po njenih besedah bi bile vse aktivnosti veliko bolj izvedljive, če bi prosilci imeli vsi vozovnice oz. urbane za avtobusni prevoz, vendar jim to po zakonu ne pripada, lažje bi bilo tudi, če bi država azilnemu domu namenila sredstva za izvedbo prostočasnih aktivnosti, tako pa pogosto stvari ustavijo pri financah ali pa so odvisne od iznajdljivosti vsakega socialnega delavca posebej.

Pri izvajanju prostočasnih dejavnosti, jim dosti pomaga tudi Slovenska filantropija, združenje za promocijo prostovoljstva, ki zelo veliko pomaga z zagotavljanjem prostovoljcev za izvajanje različnih aktivnosti, ki spadajo v prosti čas. Slovenska filantropija nudi zagotavljanje prostovoljcev na vseh lokacijah, kjer so prosilci za azil nastanjeni, in sicer v azilnem domu, samskem domu na Kotnikovi in v Centru za tujce, ki se nahaja v Logatcu. Prostovoljci v teh prostorih izvajajo predvsem delavnice z namenom zapolnitve prostega časa uporabnikov azilnega doma. Ti prostovoljci morajo, predno začnejo izvajati delavnice, skozi določen program, da se seznanijo, kako delati s tako populacijo, poudarek je predvsem na izvajanju delavnic. Težava pri prostovoljcih in prostovoljkah je ta, ker se večina želi fokusirati na delo z otroki (rajanje, plesanje, igranje, poslušanje glasbe, risanje in podobno), kar pa je za najmlajše v azilnem domu zelo dobro poskrbljeno. Velikokrat se ustavi, ko jim predstavniki azilnega doma povedo, da je potreba po prostočasnih delavnicah na moškem oddelku, in tako vsak pridobljeni prostovoljec, ki se odloči za izvajanje delavnic namenjenih moškim, predstavlja velik napredek. Socialni delavci dajejo tudi napotke prostovoljcem, ki se odločijo za izvajanje prostočasnih aktivnosti, kakšne tehnike komunikacije uporabiti, kako pristopiti do njih, da morajo biti

vztrajni pri tem delu, saj se tudi oni navadijo na eno osebo, ki jo poznajo, problem pa je ravno v tem, ker prihajajo različne osebe, tam se stekajo različne energije, enemu tako ustreza igrati družabne igre s prostovoljci, drugemu spet ne. Pri mladoletnikih brez spremstva imajo v azilnem delu izkušnje, da prostovoljci z njimi zelo radi delajo, saj imajo različne potrebe, jih razganja od hormonov, in so tudi sami zelo različni med seboj. Mladoletniki se zelo radi učijo različnih stvari, učijo se pisati, kar jim predstavlja lažjo pot za šolo, prostovoljci pa jih velikokrat odpeljejo na različne kraje, kjer se srečujejo z različnimi aktivnostmi, ki pa jim v azilnem domu niso dosegljive. Mladi migranti predstavljajo nadvse raznoliko in heterogeno skupino. Po besedah Marine Uzelac »so med njimi otroci in mladostniki, ki so postali žrtve trgovine z ljudmi ali so bili pretihotapljeni v neko državo v upanju, da se bodo izognili življenju v revščini, preganjanju ali stanju splošnega nasilja« (Uzelac, M., 2009: 3). Gre za posebno skupino otrok in mladostnikov, ki so se znašli v specifični situaciji in potrebujejo posebno podporo in pomoč. Prihod v novo državo pomeni za vsakega od njih precejšen šok, saj se nova država po navadi zelo razlikuje od njihove rojstne dežele. »Republika Slovenija je za večino otrok in mladostnikov brez spremstva tranzitna država, ki jo zapustijo kmalu po prihodu in nadaljujejo svojo pot v države severne in zahodne Evrope« (Uzelac, M., 2009: 4). Vendar pa po besedah ga. Štrus tudi to ni dovolj za pravo krepitev moči prosilcev za azil, saj se po njenem mnenju veliko teh aktivnosti ponavlja in pride do zasičenosti uporabnikov in uporabnic, zato se prenehajo udeleževati ponujenih aktivnosti. To je predvsem vidno pri ponujenih aktivnosti za moške in samske ženske, ne pa toliko pri otrocih, za katere je dobro poskrbljeno in se vsakokrat udeležujejo kakršnihkoli aktivnosti v velikem številu; velikokrat jih povabijo tudi na različne gledališke predstave. Tudi tukaj pa so v azilnem domu zelo odvisni od finančnih sredstev in lastne iznajdljivosti. Ne morejo zagotavljati aktivnosti, katerih se prosilci radi udeležujejo, to pa so po besedah socialne delavke kuharske delavnice, izleti (velikokrat se zgodi, da se pri izletih uporabniki tudi skregajo med seboj, saj ni dovolj prostora za vse) in ravno te aktivnosti so najdražje projektne zadeve, saj je treba najeti avtobus, pripraviti malice in podobno. V preteklosti so imeli po en izlet na mesec in se jih je večina uporabnikov lahko tudi udeleževala, saj je bilo število uporabnikov v azilnem domu med 50 in 60. Sedaj, ko se je to število nekajkrat povečalo, finančne zmožnosti po projektih pa so se zmanjšale, morajo prilagajati aktivnosti trenutnim zmogljivostim. Izvajanje pristočasnih aktivnosti je odvisno tudi od lokacije in populacije, ki je nastanjena na posamezni lokaciji. Na Kotnikovi ulici v Ljubljani so nastanjeni predvsem samski moški in zato jim je treba zagotoviti posebne aktivnosti, ki so drugačne

od aktivnosti, namenjene družinam, samskim ženskam ali mladoletnikom brez spremstva v azilnem domu. To je odvisno tudi od lokacije in nastanitvenih prostorov. Ti samski moški so v središču mesta, nimajo skupnih, družabnih prostorov, posledično pa to pomeni, da je treba vložiti veliko več truda, da spravijo prosilce iz sob ven. To so tudi povedali na sestanku in pred kratkim so na Kotnikovi začeli graditi tudi družabni prostor, kjer bodo potekale različne aktivnosti in se bodo lahko uporabniki tam družili. Center za tujce v Logatcu je popolno nasprotje razmeram na Kotnikovi ulici v Ljubljani. Kot je rekla ga. Štrus, je tam čudovito okolje in čeprav se sistem komaj vzpostavlja, je idealno za otroke in športne dejavnosti, saj imajo tam tudi športno dvorano, ki jo uporabljajo tudi drugi klubi, in je tako tudi lokalna skupnost vključena, pri čemer spoznavajo, da so prosilci za azil in njihove družine ljudje, ki jih je dobro čim prej sprejeti medse in da niso več tabu tema. Vsaka od naštetih lokacij ima svojo specifiko, kar je zelo dobro tako za prosilce, kot tudi za strokovnjake, saj se srečujejo z različnimi situacijami in vsaka nova situacija in spoznanja so vedno dobrodošli. Težavo predstavlja tudi zdravstveno zavarovanje in prosilci imajo samo osnovno zdravstveno zavarovanje, kar je težava pri vključevanju v različne športne in druge klube, ki izvajajo dejavnosti pri katerih se lahko poškodujejo. Ob morebitni telesni poškodbi prosilcem ne bi pripadala nobena rehabilitacija, vendar pa socialna delavka meni, da se z udeleževanjem prosilcev na prostočasnih aktivnostih krepijo njihova moč. Pri vseh tistih, ki se vključujejo v različne delavnice in prostočasne aktivnosti, je rezultat pozitiven. Predvsem se ta pozitivnost kaže v tem, da so uporabniki bolj aktivni, hitreje se učijo, kažejo večjo voljo do življenja, niso pasivni, ob morebitnem prejemu negativne odločbe za odobritev mednarodne zaščite ne odvržejo takoj puške v koruzo, so aktivni prosilci za azil, bolje sprejmejo situacije in se z njimi tudi bolje spopadejo, saj imajo večjo socialno mrežo, ki jih potegne ven, jim svetuje, pomaga na različne načine. Nekdo, ki te mreže nima, je veliko bolj potr in ostane sam s svojo žalostjo, ne dobi sočutja, ki bi ga potreboval. Osebe, ki so si zgradile mrežo, se veliko hitreje obrnejo na prave naslove, prej se aktivirajo, da bi izboljšali trenutno situacijo, hitreje se integrirajo v samo okolje. Prav tu lahko socialni delavci in delavke delajo na **perspektivi moči**, kar je koncept D. Saleebey (1997). »Premik k perspektivi moči nas usmeri, da v prispevku uporabnikov, strokovnjakov iz izkušenj, spoštljivo iščemo njihovo moč, vire, želene izide, želje in sanje« (Šugman Bohinc, 2007: 20). Ustvarjena mreža predstavlja njihovo moč, iz katere lahko črpajo. Pri tem se lahko obrnemo in uporabimo elemente iz Saleebeyevega leksikona moči (Saleebey, 1997: 11–14), saj predstavljajo dodaten vir ravnanja iz perspektive moči. Ta leksikon vsebuje šest temeljnih konceptov:

socialna krepitev, včlanjenost, odpornost, celjenje in celostnost, dialog in sodelovanje ter odpoved dvomu o uporabniku. 1. *Socialna krepitev* se mora začeti že s prvim dnevom prihoda prosilca v azilni dom. Udeleženosť prosilca pri soustvarjanju odločitev, pomembnih za njegovo življenje in življenje celotne družine, predstavlja izkušnjo socialne krepitve. Pomembno je pridobiti več glasu in možnosti participacije. Socialni delavci morajo ustvariti več prostora za prosilčev glas. 2. *Včlanjenost* je koncept, ki je najmanj prisoten pri prosilcih za azil, saj so oni prišli v kraj, mesto, kjer nikogar ne poznajo, nimajo nobene socialne mreže tukaj, ne pripadajo nobenemu. Poglavitna naloga stroke je prav povečanje njihove včlanjenosti v družbo in tukaj so jim najbolj v pomoč nevladne in druge organizacije s prostočasnimi in drugimi dejavnostmi, ki jih opravljajo. Veliko hitreje se v družbo včlanijo otroci, saj jih vpišejo v vrtce, šole in tam pridobijo socialno mrežo, na katero se lahko zanesejo. Težja je včlanitev starejših prosilcev za azil, saj se oni težje naučijo novega jezika, težje se prilagodijo novi kulturi in težje pridobijo socialno mrežo. 3. *Odpornost* »temelji na spoznanju, da ljudje, posamezniki in skupnosti okrevajo in lahko premagajo tudi hude življenjske udarce« (Šugman Bohinc, 2007: 22). Odpornost se začne postopoma in z zagotovitvijo časa osebi, ki je preživela različne oblike travm (vojne, nesreče in podobno). 4. *Celjenje in celostnost*: Posameznik/ca ali skupina, ki zapusti svoje domove zaradi preganjanja, vojn, različnih drugih nevarnosti, na potovanjih doživijo marsikaj. Težja kot je izkušnja, več časa potrebujejo za okrevanje in celjenje. Veliko bolje okrevajo tisti, ki imajo s kom okrevati in če imajo občutek, da je okrevanje smiselno. Saleebey (Saleebey, 1997: 3) pravi, da je človek naravnan k celjenju oziroma ima sposobnost ozdraveti. 5. *Dialog in sodelovanje* predstavlja način prepoznavanja in odkrivanja lastnih moči. Po Saleebeyu (Saleebey, 1997:4) sta dialog in sodelovanje največ, kar lahko damo človeku, in predstavljata vir moči, moč za okrevanje. Strokovni delavci v azilnem domu skupaj s prosilci participirajo v soustvarjanju novih zgodb v njihovem življenju. Te zgodbe se razvijajo na podlagi razumevanj, sporazumevanj in dogovarjanj. Uporabniki so udeleženi v soustvarjanju. 6. *Odpoved dvomu o uporabniku* pomeni priznati uporabniku pravico do njegove resničnosti in odpovedati se dvomu o resnici uporabnika. V azilnem domu je to še posebej pomemben koncept, saj prihajajo tja osebe z različnimi življenjskimi zgodbami in za preverjanje resničnosti njihovih zgodb so zadolžene druge službe, ne socialni delavci in delavke. Skozi celotni proces nudenja pomoči prosilcu za azil ali beguncu pa se morajo socialne delavke in delavci ter drugi strokovni delavci opirati na koncept **znanja o ravnanju**. To je koncept izraelskega profesorja Iona Rosenfelda (Rosenfeld, 1993: 1), ki govori o posebnosti v socialnem delu razvitega znanja in o

posebnosti ravnanja z njim. To je znanje, ki ga je mogoče v procesu socialnega dela pretvoriti ali prevesti v akcijo. V socialnem delu ne smemo biti brez besed, potrebujemo znanje, ki ga je mogoče ubesediti, pretvoriti ali prevesti v akcijo (Šugman Bohinc, 2011, 23). V delovnih projektih z begunci in prosilci za azil so socialne delavke in delavci ter tudi drugi strokovni delavci pri soustvarjanju v delovnem odnosu povezani. Med njimi se prepletajo različne zgodbe, v katerih se meša tako jezik stroke kot tudi osebni jezik, saj oba skupaj zajemata udeležnost v soustvarjanju rešitev. »Koncept znanje o ravnanju zagotavlja, da strokovno znanje predstavijo vsem udeležnim, in sicer tako, da ga lahko razumejo in uporabijo« (Šugman Bohinc, 2007: 23).

3.2 PREDLOGI SOCIALNE DELAVKE ZA BOLJŠE IZVAJANJE PROSTOČASNIH AKTIVNOSTI

Za krepitev moči bi bila potrebna tudi ekipa prostovoljcev, ki bi redno vodila aktivnosti za uporabnike azilnega doma in se ne bi nenehno menjala, saj bi se prosilci tako lažje navadili na nekoga in se jim ne bi bilo vedno treba prilagajati in spoznavati, enako pa velja tudi pri prostovoljcih. Po mnenju socialne delavke je dobro, ker je v azilnem domu poskrbljeno za različne aktivnosti, pri katerih uporabniki krepijo svojo moč, vendar pa meni tudi, da so do sedaj zelo malo naredili in pomagali pri osebnih interesih prosilcev za azil, da bi le-ti lahko gradili svoje ambicije in potrebe naprej. Navedla je en primer prosilke za azil iz Ukrajine, ki je uspešno opravila tečaj za trenerko odbojke in sedaj trenira. Tako je spoznala partnerja, ki je slovenski državljani, se z njim poročila in si tako uredila status, vse to pa lahko sproži možnost za ureditev življenjskih razmer. Čas, ko oseba čaka na odločitev o podani prošnji za azil, in čas po pridobitvi statusa sta dva popolnoma različna časa. Pri prvem oseba ne more veliko načrtovati, ne ve ali se bo morala vrniti v državo, iz katere je odšla, to je obdobje, ko vse nekako spi, sploh če pri tem nastanejo kakšne težave, kot so psihične, postravmatske. Kljub temu se s temi težavami veliko bolje spopadajo tisti prosilci in prosilke, ki se udeležujejo različnih dejavnosti znotraj in zunaj azilnega doma, saj si tako širijo svoja spoznanja, socialno mrežo in se tudi sami veliko bolje znajdejo. Prav tukaj lahko socialni delavci in delavke v azilnem domu izhajajo iz perspektive moči prosilcev za azil, saj imajo tisti, ki se udeležujejo aktivnosti, veliko več moči in virov, ki jih socialni delavci lahko odkrijejo in jim s tem pomagajo doseči cilje, ki so si jih zastavili. S pridobitvijo statusa begunca oziroma mednarodne zaščite se za prosilce odpira popolnoma nova pot in pogled na situacijo, v kateri so. Glavna naloga je integracija. »Razlag izraza

integracija beguncev je veliko, vsem pa je skupno pojmovanje integracije kot vključevanje beguncev v družbo države, ki jim je priznala zaščito, ob sočasnem ohranjanju svoje lastne kulturne identitete«.

([http://predor.si21.com/docs/Stevilka 3 november 2007/Vloga integracije beguncev.pdf](http://predor.si21.com/docs/Stevilka_3_november_2007/Vloga_integracije_beguncev.pdf))

. Integracija v latinskem jeziku pomeni združevanje, povezovanje v celoto oziroma vključevanje v skupnost. Migranti lahko začnejo delati, si iskati službo in stanovanje, v katerem bodo živeli, lahko nadaljujejo s šolanjem. Po besedah Helene Liberšar sta »ravno zaposlovanje in učenje jezika pomembna člena uspešne integracije beguncev, vendar prepogosto predstavljata »začarani krog«, iz katerega begunci težko izstopijo. Brez dobrega znanja jezika nimajo veliko zaposlitvenih možnosti. Zaradi slabega znanja slovenščine in posledično otežene komunikacije pa zaposlitvenih možnosti praktično nimajo niti begunci z visoko izobrazbo«.

([http://predor.si21.com/docs/Stevilka 3 november 2007/Vloga integracije beguncev.pdf](http://predor.si21.com/docs/Stevilka_3_november_2007/Vloga_integracije_beguncev.pdf))

. Azilni dom je sektor za nastanitev, oskrbo in integracijo, kar pomeni, da nekoga, ki dobi pozitivno odločbo, s tistim dnem prevzame v oskrbo svetovalec, ki je del integracije, prav tako pa dobi tudi socialnega delavca, ki z njim opravi pogovor o tem, kje bi živel, dogovorita se o izdelavi dokumentov in podobno. Socialni delavci spremljajo azilante ves čas, ali redno obiskujejo 300 urni tečaj slovenskega jezika, skupaj z njimi intenzivno iščejo službe, pozneje, ko morajo zapusti integracijsko hišo, jim pomagajo iskati zasebne nastanitve, njihove otroke vpišejo v šole v krajih, kjer so nastanjeni in podobno. Svetovalec za begunce intenzivno spremlja begunce od enega do dveh let. Po treh letih spremljanja ni več, seveda pa se uporabniki lahko še vedno obrnejo nanje, kakor tudi na nevladne organizacije, ki s svojim delovanjem pomagajo beguncem na različne načine. Ta čas prejemajo tudi različne finančne pomoči, kot so otroški dodatek, socialna pomoč, prispevek iz MNZ-ja za nastanitev, vpiše se jih tudi na Center za socialno delo. Pri tem imajo pomembno vlogo tudi nevladne organizacije kot so Društvo Odnos, Slovenska filantropija, ki zagotavlja prostovoljce, ki jim nudijo učno pomoč, jih spremljajo do šole in različnih organizacij, da jih spoznajo in podobno. Vsi našteti pripomorejo k **socialni krepitvi** oseb z mednarodno zaščito. Prosti čas prosilcev za azil in beguncev je zelo različen, saj morajo osebe, ki pridobijo status, veliko svoje časa nameniti tečaju slovenskega jezika, imajo tudi veliko drugih obveznosti, in sicer z ureditvijo določenih stvari na Zavodu za zaposlovanje in Centru za socialno delo, morajo biti zelo aktivni in nimajo več toliko prostega časa kot v azilnem domu. Vendar je njihova moč že v veliki

meri okrepljena, hkrati pa se jim le-ta prek sodelovanja z nevladnimi in drugimi organizacijami še krepi.

3.3 NAČRTI KREPITVE MOČI Z UPORABNIKOMA AZILNEGA DOMA IN UPORABNIKOM, KI JE PRIDOBIL MEDNARODNO ZAŠČITO

V azilnem domu sem opravil tudi načrt krepitve moči z dvema uporabnikoma, prav tako pa sem opravil tudi načrt z osebo, ki je v Sloveniji pridobila mednarodno zaščito, pri čemer sem hotel videti, kakšna je razlika moči pri tistih, ki so v procesu pridobivanja azila, in tistih, ki so azil oziroma mednarodno zaščito že pridobili. Pri raziskavi v azilnem domu sem se pri uporabnikih osredotočil na tiste, ki so v azilnem domu zelo malo časa ali pa so komaj prišli, drugo osebo sem izbral na podlagi tega, da je že dalj časa v azilnem domu in bolje pozna delovanje institucije, z uporabnikom, ki je pridobil azil oziroma mednarodno zaščito, pa sem opravil načrt v njegovem stanovanju. Vse načrte, ki sem jih opravljal, sem delal po zgledu iz knjige Vita Flakerja: Krepitev moči v teoriji in praksi. Z uporabniki iz azilnega doma sem se pogovarjal v angleškem jeziku, vendar nam včasih tudi to ni pomagalo, zato smo se poskušali pri intervjujih sporazumeti na različne načine, uporabljali smo tudi roke in druge znakovne besede. Najprej sem v azilnem domu naredil načrt z uporabnikom, ki je prihajal iz Afganistana. Povedal je, da je Afganistan zapustil zaradi vojne, ki poteka na območju, kjer je živel. V vojni je izgubil svojo družino in takrat se je odločil, da bo tudi sam zapustil tamkajšnji kraj in Afganistan nasploh. Pred vojno je delal kot pek v lokalni pekarni in bil zelo zadovoljen. Ima tudi zaključeno srednjo šolo za peka. V azilnem domu je že osem mesecev in je s samim bivanjem in bivalnimi razmerami v azilnem domu zelo zadovoljen. Zelo si želi ostati v Sloveniji in upa, da bo dobil azil. Načrt sva začela z diagramom moči: poskušal sem ugotoviti, kakšen je odnos med strokovnimi delavci v azilnem domu in samimi uporabniki. V knjigi Vita Flakerja: Krepitev moči v teoriji in praksi so opisani trije tipi razmerij po Basagliu:

1. Aristokratsko razmerje: pogodbeno razmerje med nosilcem ekonomske moči in nosilcem strokovne moči. To razmerje temelji na ekonomski moči. Storitve strokovnjakov lahko kupimo, strokovnjaki dajejo nasvete in ne ukazov.
2. Razmerje pomoči: razmerje med upravičencem in strokovnjakom (birokratom). Za to razmerje je značilno, da je povezano s socialno državo, kjer ima socialni delavec ali zdravnik monopol in mu država dodeli določeno moč. Uporabniki so upravičenci in

svoje pravice lahko uveljavljajo kot državljani. Tukaj gre za birokratsko razmerje moči. Uporabniki so odvisni od strokovnjakov, kljub temu imajo določeno svobodo in moč nad strokovnjaki (npr. pritožbe).

3. Institucionalno razmerje: razmerje čistega nadzorovanja med nosilcem institucionalne moči in brezpravnim uporabnikom. V ustanovah je moč zelo majhna oziroma minimalna in jo stanovalcem odvzamejo. Varovanci ustanov so obravnavani kot goli predmeti moči, oziroma kot predmeti. V vseh prikazanih primerih strokovnjaki dobijo moč od nekoga oziroma nekje. Pooblastila strokovnjaki večinoma dobijo od uporabnikov, države (javna pooblastila), drugih (države, uporabnikovega neposrednega okolja) (Flaker, V., Krepitev moči v teoriji in praksi, 2007: 44 - 45).

Intervjuvanec mi je zaupal, da je z delom strokovnih služb zelo zadovoljen in da do sedaj še ni imel težav z nikomer v azilnem domu. Poskuša se udeleževati in sodelovati pri različnih aktivnostih, ki so ponujene v azilnem domu, začel se je že učiti slovenski jezik, ki se mu zdi zelo težek. Sodelovanje s strokovnimi službami se mu zdi zelo korektno in bi ga opredelil kot odnos pomoči. Z uporabnikom sem na srečanju izvedel tudi vajo, ki sem jo našel v omenjeni knjigi (ibid: 43), in sicer vajo imenovano suženj in gospodar. V institucijah je navadno tako, da so zaposleni tam gospodarji nad uporabniki, slednjim pa je odvzeta moč. Poskušal sem ugotoviti, ali so kakšni primeri v azilnem domu, ko bi uporabnik lahko rekel, da je on gospodar nad strokovnjaki. Naštel mi je kar nekaj primerov, ko bi lahko rekli, da se je on počutil kot gospodar. Najbolj se mu zdi, da se približa vlogi gospodarja, ko se dogovarjajo za različne pohode, in velikokrat se mu je zgodilo, da so prisotni od ponujenih možnosti odločitev prepustili njemu, kar se mu zdi zelo pomembno, saj prej ni imel takih izkušenj.

Kot je zapisano v knjigi »Življenjski svet uporabnika« Šugman Bohinc: »Upoštevanje perspektive moči je eden najpomembnejših paradigmatskih premikov v sodobnem socialnem delu; usmerja nas v to, da v prispevku uporabnikov spoštljivo iščemo njihovo moč in vire. Potrebno je raziskati življenjski svet uporabnika, saj so to viri moči pri ustvarjanju dogovorjenih rešitev za uporabnika. Socialno delo pomaga prepoznati, okrepiti in povezati vire v življenjskem svetu uporabnika. Vse, kar uporabnik prinese v interakcijo socialnega dela, uporabimo v smislu krepitve njegove moči, kar pomeni, da skupaj z njim raziskujemo njegove potenciale oziroma njegove pozitivne, močne plati. Skozi perspektivo moči odkrivamo, dodajamo in krepimo vire v njegovem svetu. Uporabnikove močne strani, to, kar zna in zmore, raziskujemo na podlagi njegovega lastnega opisa, njegove zgodbe o

samemu sebi, svojem svetu, svojemu problemu in želeni aktualni rešitvi v okviru dolgoročneje življenjske vizije. (Šugman, Bohinc, L., 2007: 12 – 13).

Naredili smo tudi načrt pomoči. V nadaljevanju so prikazani trije načrti krepitev moči omenjenih uporabnikov. Imena uporabnikov so spremenjena.

1. Načrt krepitev moči Abdullaha iz Afganistana:

Uporabnik je svoj dom zapustil aprila 2014 zaradi spopadov, ki so potekali na območju, kjer je živel. Odločitev, da bo zapustil državo, je sprejel, ko je izgubil svojo družino v napadu talibanov. Pred vojno je delal v lokalni pekarni in bil zelo zadovoljen. Imel je svoj dom, ki ga je v vojni izgubil. Imel je dva otroka, hčerko in sina, ki so poginili skupaj z ženo v napadu talibanov. V Afganistanu so ostali trije njegovi bratje ter dve sestri o katerih ni slišal odkar je zapustil državo. Boji se, da so mrtvi. V azilnem domu je že 8 mesecev in je zadovoljen.

Želje

Uporabnik bi si zelo želel izvedeti, ali so njegovi bratje in sestre živi, in to je njegova največja želja. Zelo si želi zaposliti se kot pek in se naučiti slovenski jezik. Pridobitev azila in pot do samostojnega življenja mu predstavljata veliko željo. Želel bi živeti na podeželju, kjer bi rad imel tudi svoj vrt in bi prideloval vrtnine zase. Želi si tudi več sprehodov izven azilnega centra in mesta nasploh.

Dejavniki moči

V azilnem domu si je že našel nekaj prijateljev, s katerimi se razume in si med seboj pomagajo pri različnih situacijah. Začel se je učiti slovenski jezik, ki pa se mu zdi zelo težek. Zadovoljen je tudi s svojim sostanovalcem v azilnem domu, s katerim se dobro razume. Meni, da v azilnem domu prevladuje razmerje pomoči in nima občutka, da bi prevladovalo institucionalno razmerje. Vedno, kadar je potreboval pomoč, jo je tudi dobil s strani strokovnih služb v azilnem domu. Zelo rad riše in piše. Naučil se je že nekaj slovenskih besed. Sodeluje na različnih delavnicah, ki potekajo v azilnem domu, zelo rad pa se udeležuje tudi sprehodov. Slovenija mu je všeč in tudi ljudje tukaj nasploh. Počuti se varno.

Slabi vidiki

Nima denarja, od države dobi 18,00 evrov mesečne žepnine in to ni dovolj za njegove osebne potrebe. Imel je službo kot kuhar v arabski restavraciji, vendar se je sprl z lastnikom, ker mu le-ta ni izplačeval zasluženega denarja. Intervjuvanec pove, da ni najboljšega zdravja, vendar v pogovoru z njim nisem mogel razumeti, kakšno bolezen ima, vendar pa po njegovih besedah ne prejema nobenih zdravil.

Vloge

Vloge v azilnem domu so vidne. Jasno je, kdo je v domu zaposlen in kdo je tam kot stanovalec. Uporabnika sem vprašal, ali obstajajo primeri, ko se vloge obrnejo in bi lahko rekli, da so uporabniki gospodarji in strokovni delavci njihovi sužnji. Po razmisleku mi je dal odgovor, da bi rekel, da so to situacije, ko se uporabniki odločajo, kam bi šli in velikokrat od ponujenih možnosti izberejo tisto, ki jo on predlaga. To se mu zdi zelo pomembno, da je uslišan tudi njegov glas.

Cilji:

- Poskušati izvedeti, ali so bratje in sestre živi, kje so, izvedeti kakšna je situacija na ozemlju, kjer so prej živeli.
- Se osamosvojiti, zaposliti se kot pek.
- Naučiti se slovenski jezik.

Predlogi za krepitev moči uporabnika, kako doseči cilje in njegove želje

1. Poskušati izvedeti, ali so bratje, sestre živi, kje so in podobno.
 - Povezati se z različnimi humanitarnimi organizacijami (Amnesty International, UNHCR, Rdeči križ...), ki bi s svojim delovanjem in povezavami lahko pomagali uporabniku pri pridobivanju odgovorov, ki jih išče.
2. Se osamosvojiti, zaposliti se kot pek.
 - Sodelovanje različnih humanitarnih in drugih organizacij (Slovenska filantropija, Mozaik ...), ki pomagajo pri integraciji beguncev. Pri iskanju zaposlitve bi se lahko povezali z različnim lokalnimi pekarnami ter tako poskušali zaposliti oziroma najprej vključiti uporabnika v zaposlitveni proces.
3. Naučiti se slovenskega jezika.

- Intenzivneje se začeti učiti slovenski jezik, zopet se povezati s Slovensko filantropijo, ki bi našla prostovoljca za dodatno in učenje jezika na višji ravni.

2. Načrt krepitev moči Mohammeda iz Sirije:

Mohammed je iz Sirije odšel zaradi vojne, ki še vedno traja na ozemlju, kjer je živel. Med potjo v Turčijo so se z družino razšli in nekaj časa ni vedel, kje so njegova žena in otroci. Našel jih je tri dni pozneje v turškem begunskem taborišču, in sicer s pomočjo tamkajšnjega Rdečega polmeseca. Pot iz Turčije na grški otok Rodos bi se kmalu usodno končala, saj se je čoln skorajda prevrnil, noben iz njegove družine pa ne zna plavati. Za pot je morala štiričlanska družina plačati 5.000,00 evrov. Videl je, kako ljudje, ki niso imeli denarja, plavajo v rešilnih jopičih za čolnom. V Siriji je bil zaposlen kot učitelj matematike in je zelo dobro govoril angleško. V Slovenijo je prišel v sklopu prerazporeditve beguncev iz Grčije.

Želje

Gospod si s svojo družino želi predvsem mir, ki ga v njegovi državi ne poznajo že kar nekaj časa. Želi si tudi obiskati družino, ki jo ima v Nemčiji, tudi oni so zapustili svoje domove v Siriji zaradi vojne, vendar so v Nemčiji že nekaj časa. Želi si predvsem, da bi imeli njegovi otroci lepše in bolj mirno življenje. Z družino je nastanjen v sobi, zato si želi večji bivalni prostor. Želi si, da bi se otroci hitro naučili slovenski jeziki, zaposlil pa bi se rad kot učitelj matematike. .

Dejavniki moči

V azilnem domu se z družino dobro počuti. Strokovne službe so zelo dostopne, pomagajo na vseh področjih, karkoli jih je do sedaj zaprosil. Skupaj z družino je videl že kar nekaj Ljubljane in mu je zelo všeč. Poskusil je tudi domačo slovensko hrano, ki se zelo razlikuje od njihove. Naučil se je že nekaj slovenskih besed.

Slabi vidiki

V azilnem domu se ne druži z nikomer razen z družino, prijateljev nima. Zaradi dolge poti in vsega, kar so preživeli, z ženo nista najboljšega zdravja.

Vloge

Svojo vlogo vidi kot begunec, ki je zapustil Sirijo s svojo družino zaradi vojne, ki poteka tam. V azilnem domu je jasno, kdo je zaposleni in kdo je uporabnik. Pri preizkusu o zamenjavi vlog med uporabniki in zaposlenimi mi ni mogel dati primera.

Cilji

- Naučiti se slovenski jezik.
- Zaposliti se kot učitelj.

Predlogi za krepitev moči uporabnika, kako doseči cilje in njegove želje

- Naučiti se slovenski jezik.

Povezati se s Slovensko filantropijo, ki bi družini pomagala s prostovoljci pri bolj poglobljenem učenju slovenskega jezika, hkrati pa redno udeleževanje na učnih urah slovenščine.

- Zaposliti se kot učitelj

Izvedeti, kateri predmet je učil v Siriji, ter se povezati z različnimi organizacijami, nevladnimi in vladnimi, ter poiskati možnosti vključitve v procese dela.

3. Načrt krepitev moči Ashrafa iz Afganistana:

Ashraf je v Sloveniji že štiri leta. V Slovenijo je prišel kot mladoletnik brez spremstva, Afganistan pa je zapustil zaradi vojne. V vojni je izgubil svojo družino, zato se je podal na pot, saj tam ni imel več česa izgubiti. Status osebe z mednarodno zaščito je pridobil po dveh letih bivanja v Sloveniji. Zelo dobro govori slovensko, naslednje leto pa bo začel obiskovati srednjo šolo, namerava tudi študirati. Igra kitaro, ima veliko prijateljev, zelo rad se zadržuje na Metelkovi, kjer včasih tudi igra.

Želje

Ashraf si želi uspešno končati srednjo šolo in vpisati študij glasbene umetnosti. Želi si izboljšati svoje znanje igranja na kitaro, zato bi rad dobil inštrukcije. Z dekletom si želita preseliti se v večje stanovanje. Želi si opraviti izpit za avto.

Dejavniki moči

Intervjuvanec ima veliko prijateljev, ki so mu pomagali v različnih situacijah, saj je zelo družaben. Je zelo zdrav, dnevno preteče pet kilometrov. Poleg poslušanja in igranja glasbe zelo rad bere knjige in pogleda kakšen film. Vsakokrat, ko potrebuje pomoč, se tudi obrne na Slovensko filantropijo, kjer mu zaposleni pomagajo, vendar vedno poskuša problem oziroma situacijo rešiti sam. Veseli se začetka šolanja in novih znanj, ki jih bo pridobil.

Slabi vidiki

Ashrafu se je življenje v zadnjih štirih letih zelo spremenilo in je zelo zadovoljen. Ni našel trenutnih slabih vidikov, moti pa ga vreme v Sloveniji, saj mu nista všeč sneg in zima.

Vloge

Svojo vlogo v življenju vidi kot človeka, ki se bori za vse, kar poskuša doseči. Kot je sam rekel, mu do sedaj nič ni bilo dano na lepe oči in za vse se je trudil. Ni hotel sodelovati v igri Gospodar in suženj, saj je ni najbolje razumel, vendar je rekel, da je v azilnem domu imel vedno dober odnos z vsemi. Sedaj se tudi zelo razume z vsemi delavci nevladnih organizacij in jim je zelo hvaležen na pomoči, ki mu jo nudijo, ko se obrne nanje.

Cilji

- Narediti srednjo šolo in se vpisati na študij glasbene umetnosti.
- Uveljaviti se na glasbeni sceni.
- Izpopolniti svoje glasbeno znanje.
- Naučiti se igrati na dodaten instrument.
- Skupaj z dekletom se preseliti v večje stanovanje.
- Ustvariti si družino.
- Videti svet.

Predlogi za krepitev moči uporabnika, kako doseči cilje in njegove želje

- Uporabniku pomagati na različne načine pri učenju: ga vzpodbujati pri učenju, mu priskrbeti inštrukcije pri predmetih, ki mu ne gredo najbolje ...
- Poskušati se povezati s kakšnimi glasbenimi osebami, ki bi ga usmerile na prave lokacije, kjer bi lahko nastopil in se predstavil publiki.

- Povezati se s glasbenimi šolami in predstaviti glasbene cilje, ki jih ima, ter povedati, kateri instrument se želi naučiti igrati.
- Videti, kakšne so njegove finančne zmožnosti in tudi dekleta ter na podlagi tega začeti iskati primerno stanovanje za najem.
- Zadnja dva cilja sta splošna in želja slehernega človeka.

Kot lahko vidimo, se želje in cilji, ki jih imajo uporabniki, razlikujejo, prav tako se razlikuje število želja in ciljev med uporabniki. Medtem ko imata uporabnika, ki sta v Sloveniji najmanj časa, zelo cilje osredotočene na preživetje in spoznavanje jezika, so pri uporabniku, ki je tu že dlje časa, cilji bolj natančno postavljeni in določeni. »To je zelo pomembno, saj si s točno določenimi cilji lahko naredimo različne načrte, kako do teh ciljev priti oziroma jih doseči. Sistematično postavljanje ciljev nam omogoča, da dosežemo več v krajšem času in smo tudi bolj motivirani pri doseganju svojih ciljev, izboljšujemo svojo učinkovitost, se lažje osredotočimo na prioritete ter postanemo bolj organizirane osebnosti. Posledično smo bolj samozavestni in imamo večji nadzor nad svojim življenjem« (povzeto po: <http://www.blazkos.com/postavljanje-ciljev.php>).

Pogodbena moč in status

Pri intervjuvancih sem ugotavljal, kakšne so njihove pogodbene moči in status. »Pogodbena moč je temelj družbe. Če ne moremo stopiti v pogodbeno razmerje, ostanemo nemočni. Pogodba temelji na dajanju in prejemanju - *Quid pro Qu*. Za pogodbeno strinjanje o tem, kaj je predmet pogodbe, zaupanje v drugo stranko, hkrati pa je poročstvo, da se bodo pogodbene obveznosti izvršile«. (Flaker, V.: Krepitev moči v teoriji in praksi. 2007:: 49). Pogodba med strokovnimi delavci in uporabniki je predvsem upoštevanje institucionalnih pravil, spoštovanje dogovorov sklenjenih med strokovnimi delavci in uporabniki.

Pogodbena moč je odvisna od statusa, ki ga ima posamezna oseba. Za državljane je status določen z premoženjem in zaposlitvijo. »Ljudje, ki niso zaposleni oziroma nimajo denarja, so drugorazredni državljani.« (Flaker, V.: Krepitev moči v teoriji in praksi. 2007: 50). Pri beguncih in migrantih je še huje, saj, če so le-ti zaposleni, večinska populacija meni, da jim tujci odvzemajo delovna mesta, pa čeprav navadno delajo dela, katera drugi nočejo opravljati. Pogodbene moči anketiranih uporabnikov so omejene oziroma jih sploh nimajo, imajo jih samo s strokovnimi in drugimi delavci azilnega doma ter uporabniki med seboj. Imamo tudi formalne statute, ki so določeni z našimi službami, izobrazbami in funkcijami

in ki lahko prispevajo k moči in statusu v družbi. Tudi pri formalnih statusih je tako, da morajo tujci vložiti veliko večje napore v doseganje želenih rezultatov.

Vloge

»V življenju imamo vloge, ki so zelo pomembne in nas vodijo skozi situacije, v katerih se znajdemo. Vloge imajo dve različni lastnosti: nekatere nam dajejo moč, druge nam moč jemljejo. Vsak človek v svojem življenju igra veliko vlog, običajno se sprehaja in menja vloge že v enem samem dnevu: zjutraj sem oče, ki pripravlja zajtrk otrokom, dopoldne zaposleni v službi, popoldne športnik na treningu, zvečer pisec romanov...« (povzeto po: Flaker, V.: Krepitev moči v teoriji in praksi. 2007: 54). Poskušal sem odkriti, kako je z vlogami pri anketiranih prosilcih za azil in beguncu s statusom. Kot sem pričakoval, je tudi tukaj vidna razlika, in sicer pri osebah, ki so komaj prišle, in tistih, ki so tu že dalj časa. Medtem ko tisti, ki so v Slovenijo komaj prišli, igrajo predvsem vlogo »čakajočih« oz. vlogo tistih, ki čakajo na odobritev vloge za mednarodno zaščito, imajo lahko tisti, ki so dobili mednarodno zaščito, različne vloge. Zjutraj je oseba, ki sebi in dekletu pripravi zajtrk, dopoldne učenec, ki se uči slovenski jezik in druge predmete, popoldne dela v lokalni s hitro prehrano, zvečer izpopolnjuje igranje na kitaro ...

Imamo pa tudi vloge, ki nam jemljejo moči. Imenujemo jih stigmatizirane vloge. »Stigmatizacija je strokovni sociološki izraz, ki označuje poseben odziv okolja na drugačnost/različnost. Je nezaželena drugačnost in vse človeške razlike je mogoče stigmatizirati. V nekaterih okoljih je lahko drugačnost (barva kože, etnična pripadnost, veroizpoved, politično prepričanje, starost, izobrazba ...) nezaželena oz. stigmatizirana, okolje pa stigmatizirane osebe dojema kot manjvredne. Ti so lahko tarča posmeha, zaničevanja, opravljanja, psihičnega in fizičnega nasilja, dostop do družbenih dobrin, npr. izobrazbe, delovnega mesta in političnega odločanja pa jim je pogosto otežen. Posledica stigmatizacije se vedno izraža v socialni distanci do stigmatiziranih oseb in skupin.« (<https://sl.wikipedia.org/wiki/Stigmatizacija>). Ob razgovoru z uporabniki azilnega doma sem pri njih videl prisotnih veliko stigmatiziranih vlog, ki jih uporabniki prejemajo s strani okolice, kjer bivajo. Od njihove barve kože, načina oblačenja in jezika, kar povzroča, da te stigmatizirane vloge pri njih prevladujejo in jim onemogočajo vključitev v družbo. Kot navaja Flaker »stigma ustvari neskladnost med tem, kar ljudje mislijo, da bi nekdo moral biti, in tem, kar dejansko je« (Flaker, V.: Krepitev moči v teoriji in praksi. 2007: 55).

Prosti čas je vrednota, ki naše življenje lahko naredi dragocenejše. Posameznik ga izrablja tako kot mu ustreza in na različne načine. Povezava med prostočasnimi dejavnostmi in krepitvijo moči ni naključna, saj nam dejavnosti, ki niso povezane z delom, predstavljajo oddih, sprostitev in predvsem lastno zadovoljstvo. Prav te dejavnosti pa krepijo našo moč, samozavest, zmanjšujejo stres, pripomorejo k izboljšanju medosebnih odnosov in vplivajo na razvoj osebnosti. Zato uživajmo v času, ki ga lahko preživljamo kot si sami želimo.

4 RAZISKAVA

4.1 PROBLEM IN CILJI

Za nastanitev in oskrbo tujcev, ki so v postopku pridobitve azila, poskrbi azilni dom. Tam so nastanjeni prosilci za azil, zagotovljena jim je psihosocialna obravnava in pomoč pri integraciji v slovensko družbo, že tam se začne izobraževanje prosilcev za azil, ponujajo pa jim tudi različne prostočasne aktivnosti. Vse te dejavnosti, ki jih opravljajo v azilnem domu, prispevajo h krepitvi moči prosilcev za azil. Moč moramo razumeti tako abstraktno kot tudi konkretno in je način izboljšanja kakovosti življenja določene osebe. V azilnih domovih na naslovu Cesti v gorice 15, Ljubljana Vič in na Kotnikovi ulici v središču Ljubljane sem opravil raziskavo, s katero sem poskušal ugotoviti, kakšne prostočasne aktivnosti se odvijajo v azilnem domu, kako te aktivnosti krepijo moč uporabnikov, koliko se uporabniki udeležujejo prostočasnih aktivnosti v azilnem domu, kaj se je pri njih spremenilo s krepitvijo njihove moči. Vključevanje uporabnikov pomeni proces spreminjanja razmerij na področju socialnih služb ter razvijanja zaupanja med uporabniki in izvajalci. To tudi pomeni, da imajo uporabniki moč učinkovitega vplivanja na dogajanje, spreminjanja obstoječega stanja in odločanja v organizaciji (Leskošek, Hrzenjak, 2002: 36-37). Raziskava je poskušala doseči ravno to, da bi uporabniki (prosilci za azil) dobili možnost izraziti svoje želje, kaj jim je všeč in kaj bi spremenili. Toda zakaj je to pomembno? Po besedah dr. Leskošek je razlogov več:

- Ljudje imajo človekove, državljske in legalne pravice do tega, da se jih sliši in da lahko vplivajo. Socialne službe bi morale spoštovati in varovati te pravice.
- Večina ljudi si želi imeti besedo v organizacijah in pri odločitvah, ki imajo tako pomemben vpliv na njihovo življenje.
- Vključevanje je nujen predpogoj demokracije in v demokratičnih sistemih bi javne službe morale delovati demokratično.
- Vključevanje pomeni povečanje odgovornosti na vseh straneh (na strani uporabnikov, izvajalcev in financerjev) in s tem vpliva na izboljšanje kakovosti socialnih storitev.
- Participacija vpliva na izboljšanje učinkovitosti in ekonomičnosti agencij in služb, česar se zavedajo podjetja, ki se jim ne zdi škoda porabiti veliko sredstev za ugotavljanje potreb in zadovoljstva potrošnikov.

- Vključevanje uporabnikov je neposredno povezano s cilji socialnih služb, če se ti nanašajo na krepitev človekove neodvisnosti in samostojnosti pri doseganju osebnega blagostanja in rasti. Sodelovanje pri odločanju o lastnem življenju uporabnike okrepi, izboljša njihovo počutje, dviguje raven pričakovanj in poveča pripravljenost na samostojno življenje.
- Vključevanje uporabnikov predstavlja izziv institucionalizirani diskriminaciji in izključenosti, ki so jo deležni ljudje, ko se znajdejo v situaciji, da potrebujejo pomoč. (Leskošek, Hrženjak, 2002: 37-38).

Cilji, ki sem jih z raziskavo poskušal doseči:

- Doseči, da sodelujoči uporabniki spoznajo pomembnost udeleževanja na prostočasnih in drugih aktivnosti, ki se odvijajo v azilnem domu, in sicer zaradi čim boljše integracije, krepitev moči in lastnega počutja .
- Boljša in bolj raznolika izraba časa (prostega in delovnega) uporabnikov v azilnem domu.
- Predstaviti uporabnikom tudi druge aktivnosti v azilnem domu, in sicer tiste, katerih se ne udeležujejo.
- Seznaniti jih, da so tudi oni slišani in da so tudi njihove želje pomembne ter da ni nič narobe izražati svoja mnenja.
- Izboljšati njihovo samozavest in tako vzpodbuditi, da bi se v prihodnje čim bolje vključevali v družbo nasploh.
- Predstaviti pomembnost krepitev njihove moči.

Z raziskavo sem tudi sam prišel do različnih spoznanj, predvsem pa do ugotovitve pomembnosti prostega časa in koriščenja le-tega. Koncept krepitev moči je zelo pomemben pri delu z uporabniki in je eden poglavitnih dejavnikov pri izboljšanju njihovih trenutnih situacij. Raziskava mi je dala vpogled v to, kako moški uporabniki azilnega doma preživljajo svoj čas (delovni in prosti) ter kako jim prosti čas krepi njihovo moč. Vprašanja, ki so me zanimala, so bila: koliko časa so v azilnem domu; razlogi zapustitve svojih domov; od kod prihajajo; kakšen socialni položaj so imeli v državah, iz katerih so zbežali; zaposlitve, ki so jih opravljali tam; kaj je zanje prosti čas; s katerimi prostočasne aktivnosti so se ukvarjali doma; katere prostočasne aktivnosti so si želeli opravljati, pa jih zaradi različnih vzrokov niso mogli; ali strokovnim delavcem v azilnem domu povedo, kakšne želje imajo, in ali jim ti pomagajo pri uresničevanju teh želja ter na kakšne načine;

zadovoljstvo uporabnikov s ponudbo prostočasnih aktivnosti v azilnem domu; kolikokrat tedensko se udeležujejo prostočasnih aktivnosti v azilnem domu; koliko svojega dnevnega časa porabijo za prostočasne aktivnosti; kaj vpliva na izbiro, katerih prostočasnih aktivnosti se bodo udeležili; ali si uporabniki želijo dodatnih aktivnosti v azilnem domu za prosti čas; ali prosti čas krepi njihovo moč; kaj uporabnikom pomeni krepitev njihove moči; kako uporabniki opredeljujejo pomembnost prostega časa; ocena krepitev moči uporabnikov odkar so v Sloveniji; kaj bi po mnenju uporabnikov še pripomoglo h krepitvi njihove moči; kaj uporabniki pridobijo s krepitvijo svoje moči.

HIPOTEZE:

H1- 60 % anketiranim uporabnikom azilnega doma prostočasne aktivnosti krepijo moč.

H2- 70 % anketiranih uporabnikov (moških) je s ponujenimi prostočasnimi aktivnostmi v azilnem domu zadovoljnih.

H3- 20 % uporabnikov si želi novih prostočasnih aktivnosti v azilnem domu.

4.2 METODOLOGIJA

4.2.1 Metodologija – vrsta raziskave in spremenljivke

Opravi sem kvantitativno raziskavo. Za zbiranje empiričnega gradiva sem uporabil pisno anketo, odgovore sem zapisoval sam.

Opravljen je bila kvantitativna raziskava, saj po besedah dr. Blaža Meseca: »Kvantitativna raziskava je tista raziskava, kjer zbiramo številčne podatke o pojavih, ki nas zanimajo.« (Mesec, 1997: 85). »Kvantitativno raziskovanje je razlaganje pojavov z zbiranjem številčnih podatkov, ki jih analiziramo z uporabo statističnih metod« (wikipedija: Kvantitativno raziskovanje).

Uporabnike azilnega doma, ki se ne udeležujejo oziroma se le redko udeležujejo prostočasnih aktivnosti, sem poskušal vzpodbuditi k večjemu udeleževanju le-teh in zavedanju o pomembnosti krepitev moči.

Spremenljivke, ki so me zanimale, so naslednje:

- prostočasne aktivnosti v azilnem domu;

- razlogi za udeleževanje na prostočasnih aktivnostih;
- razlogi za neudeležbo na prostočasnih aktivnostih;
- mnenje uporabnikov o krepitvi moči zaradi prostočasnih aktivnostih;
- značilnosti, ki jih uporabniki pridobivajo z udeleževanjem na prostočasnih aktivnostih;
- samopodoba;
- želja po novih prostočasnih aktivnostih;
- zadovoljstvo s prostočasnimi aktivnostmi.

4.2.2 Merski instrumenti

V raziskavi sem zbiral primarne podatke s spraševanjem uporabnikov azilnega doma. Kot merski instrument sem uporabil vprašalnik, ki je zajemal dvajset vprašanj. Vprašanja sem sestavil sam, bila so vprašanja zaprtega tipa, kar pomeni, da so uporabniki lahko izbirali med več odgovori. Podatke sem zbiral na relativno majhnem številu uporabnikov azilnega doma, vendar sem prav zaradi tega le te lahko opravil natančneje.

4.2.3 Populacija in vzorčenje

Populacijo raziskave sestavljajo samski moški uporabniki azilnega doma. V priročen vzorec sem izbral šestindvajset uporabnikov azilnega doma (z enajstimi uporabniki sem opravil razgovor v azilnem domu na Viču, petnajst uporabnikov sem spraševal še na Kotnikovi ulici v centru Ljubljane). V tistem času (junij, julij, avgust, september 2016), ko sem opravljal raziskavo, je bilo v dveh azilnih domovih nastanjenih: 64 samskih moških, nastanjenih na lokaciji na Kotnikovi ulici v Ljubljani, je prišlo iz Afganistana, Irana in, Sirije; v azilnem domu na Viču pa je bilo nastanjenih 72 vseh moških (podatkov za samske moške nisem dobil), prišli pa so bili iz Afganistana, Irana, Pakistana, Sirije, Iraka in Eritreje (dokumentirani podatki dne 15. 7. 2016, informacije pa sem pridobil s strani g. Francija Zlatarja, Slovenska filantropija). Kriterijev nisem določeval, spraševal sem po enega uporabnika dnevno, dvakrat mi je uspelo opraviti dva intervjuja na dan, to se je zgodilo na lokaciji na Kotnikovi ulici. Pristopil sem do uporabnikov, ki so bili tam (zunaj ali v sobi s televizijo), jim razložil, kaj želim, in večina ni imela nobenih zadržkov opraviti z menoj pogovor. Težavo je včasih predstavljal jezik, vendar bi se tukaj zahvalil uporabniku, ki je razumel angleško in bil vedno pripravljen pomagati pri prevajanju.

Vsem, ki so privolili v pogovor, sem obljubil, da njihovih imen ne bom izpostavljaj oz. da bodo ostali anonimni.

4.2.4 Zbiranje podatkov

Podatke sem pridobival primarno. Vsakega uporabnika sem spraševal osebno. Pri tistih, ki niso znali angleško, govoriti sem prosil uporabnika, ki je znal angleško, ali mu lahko prevaja moja vprašanja, on pa meni njegove odgovore. Večino razgovorov sem opravil v dnevnem prostoru, kjer so uporabniki lahko gledali televizijo in kjer takrat, ko so se razgovori odvijali ni bila prisotna nobena druga oseba. Ob vsakem pogovoru z uporabnikom, ki ni znal govoriti angleško, je bil prisoten tudi uporabnik, s katerim sem opravil prvi intervju in mi je bil vedno pripravljen priskočiti na pomoč. Vprašanja in možne odgovore sem prebral in ga prosil, naj to prevede v sirski jezik. Tako sem zbiral odgovore, dal sem jim tudi možnost, da povedo tudi morda kaj drugega, česar moji odgovori oziroma vprašalnik niso zajemali. Spraševanje in zapisovanje odgovorov sta mi vzela zelo veliko časa, saj prevajanje iz sirskega jezika v angleški ni bilo lahko. Uporabniki iz Afganistana so vsi znali angleško, čeprav ne najbolje, za tiste besede, ki jih niso poznali, smo morali improvizirati. Z uporabnikom iz Kosova sem se uspel pogovoriti v srbskem jeziku, tako da tukaj nisem imel težav. Uporabnik iz Eritreje je tekoče govoril angleško, tako da težav pri sporazumevanju nisva imela. Pri opravljanju raziskave je bil jezik moja pglavitna težava. Pogovori in zapisovanje so potekali tudi do ure in pol, zlasti pri uporabnikih, pri katerih sem potreboval prevajalca. Celotno raziskavo, ki je trajala tri mesece, je podaljšalo tudi dejstvo, da sem moral obiskovati dve lokaciji nastanitve prosilcev za azil. Težava, s katero sem se srečeval pri raziskavi, je bila nezainteresiranost in nerazumevanje nekaterih uporabnikov do vprašanj, ki sem jih postavljaj, zato sem si veliko pomagal s prevajalci oziroma tistimi uporabniki, ki so znali govoriti angleško. Znašel sem se tudi pred drugimi težavami, kot so npr. nepripravljenost uporabnikov na sodelovanje (ko smo se dogovorili za razgovor, niso prišli, izgovori pa so bili različni, od tega da so pozabili in odšli ven, da so imeli razgovor pri socialni delavki azilnega centra in podobno). Podatke sem zbiral s pisnim anketiranjem: Ko sem z zbiranjem podatkov končal, sem dal zbrano v vpogled socialni delavki azilnega doma, ki mi je svetovala in mi dala dodatne napotke za oblikovanje končne različice.

4.2.5 Obdelava in analiza podatkov

Odgovore, ki sem jih dobil od uporabnikov, sem obdelal kvantitativno, jih vnesel v tabele in vrednost ponazoril z grafikoni. Vsako zastavljeno vprašanje sem argumentiral posebej.

4.3 REZULTATI IN RAZPRAVA

1. KOLIKO ČASA SO ŽE V AZILNEM DOMU

Tabela 4.1: Čas anketiranih uporabnikov preživet v azilnem domu

Koliko časa so v azilnem domu?	Število anketiranih uporabnikov	Odstotki
Več kot 2 leti	0	0%
Več kot 1 leto	4	15,4%
11 mesecev	7	26,9%
9 mesecev	1	3,8%
6 mesecev	1	3,8%
5 mesecev	5	19,2%
4 mesece	2	7,7%
3 mesece	3	11,6%
Manj	3	11,6%
Skupaj	26	100%

Kot lahko vidimo je v azilnem domu največ uporabnikov, ki so tam že 11 mesecev in teh je 27% oziroma 7 uporabnikov. Vsi ti prihajajo iz Sirije in so v Slovenijo prišli v sklopu kvote o premestitvi beguncev. 5 mesecev v azilnem domu prebiva skoraj 20% oziroma 5 uporabnikov in to so bili 3 državljani Afganistana ter 2 državljana Sirije. Več kot eno leto je v Sloveniji 15% vprašanih oziroma 4 uporabniki, tu je bil 1 državljan Kosova in 3 prebivalci Sirije. Dvakrat po 11,5 % oziroma 6 uporabnikov, imamo tistih, ki so v Sloveniji tri mesece ali manj. Med njimi so bili en državljan Afganistana ter 5 sirskih državljanov. Skoraj 8% je bilo tistih, ki so v Sloveniji več kot 4 mesece in v to kategorijo spadata dva prosilca za azil iz Sirije. 6 mesecev in 9 mesecev, obe obdobji so po 3,8%, pri

obeh obdobjih sem opravljal razgovore s po enim uporabnikom. 6 mesecev je v azilnem domu sirski državljan, 9 mesecev pa je bil prosilec za azil iz Eritreje.

Graf 4.1: Čas anketiranih uporabnikov preživet v azilnem domu

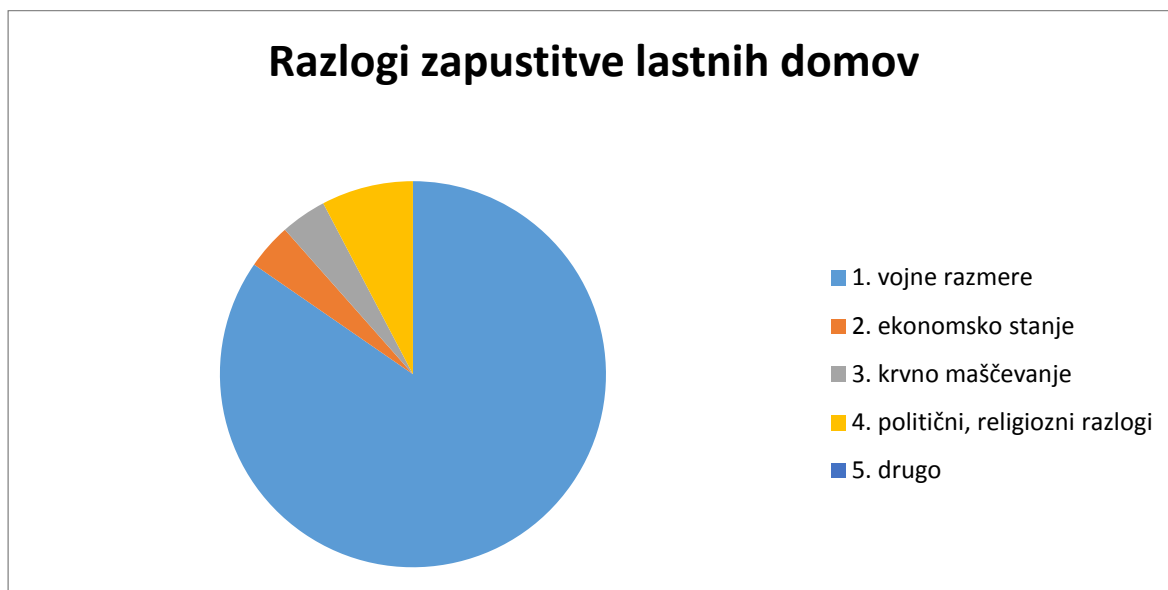
2. RAZLOGI ZAPUSTITVE LASTNIH DOMOV

Tabela 4.2: Vzroki zapustitve njihovih domov

Odločitve za zapustitev svojih domovin?	Število anketiranih uporabnikov	Odstotki
Vojne razmere	22	84,6%
Ekonomsko stanje	1	3,8%
Krvno maščevanje	1	3,8%
Politični, religiozni razlogi	2	7,7%
Drugo	0	0%
Skupaj	26	100%

Razlogi zakaj so anketirani uporabniki zapustili svoje domove so različni. Največ, kar 84,6% oziroma 22 uporabnikov je zapustilo zaradi vojnih razmer, ki potekajo v njihovih državah. To so bili vsi uporabniki iz Sirije ter dva iz Afganistana. Zaradi političnih in religioznih razlogov sta morala zapustiti dva, oziroma 7,7%. To je bil uporabnik iz Eritreje in en iz Afganistana. Zaradi krvnega maščevanja je zapustil svojo domovino uporabnik iz Kosova- 3,8%. En uporabnik iz Afganistana- 3,8% mi je povedal, da je zapustil državo zaradi nevzdržnih ekonomskih razlogov.

Graf 4.2: Razlogi zapustitve lastnih domov

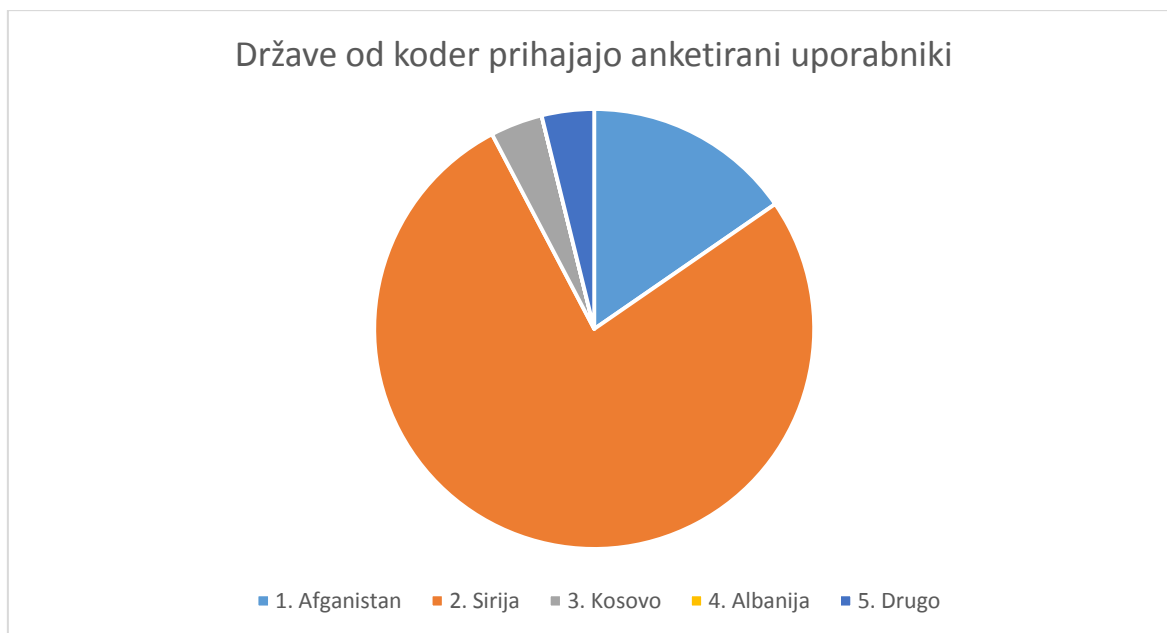
3. DRŽAVE OD KODER PRIHAJAJO ANKETIRANI UPORABNIKI

Tabela 4.3: Države od koder prihajajo anketirani uporabniki

Države iz katerih so prišli anketirani uporabniki	Število anketiranih uporabnikov	Odstotek
Afganistan	4	15,4%
Sirija	20	77,0%
Kosovo	1	3,8%
Albanija	0	0%
Drugo	1	3,8%
Skupaj	26	100%

Po tabeli 4.3 lahko vidimo, da večina vprašanih uporabnikov prihaja iz Sirije in kot smo lahko videli so prišli na podlagi kvot. Število vprašanih prebivalcev Sirije je bilo 20 in je znašalo 77%, Afganistan je bila druga najbolj predstavljena država s 4 anketiranimi uporabniki, ki so predstavljali 15,4%. Potem sem imel še po enega prosilca za azil iz Kosova in Eritreje in oboji so bili procentualno predstavljeni s po 3,8%

Graf 4.3: Države od koder prihajajo anketirani uporabniki

4. SOCIALNI POLOŽAJ, KI SO GA IMELI PRED ZAPUSTITVIJO DRŽAVE

Tabela 4.4: Socialni položaj anketiranih uporabnikov

Status anketiranih uporabnikov?	Število anketiranih uporabnikov	Odstotek
Zaposlen	19	73%
Brezposeln	2	7,7%
Dijak, študent	3	11,6%
Drugo	2	7,7%
Skupaj	26	100%

Socialni položaj anketiranih uporabnikov je bil dokaj presenetljiv. Kar 73% ali 19 uporabnikov je bilo zaposlenih v svojih državah, samo 2 oziroma 8% sta bila nezaposlena. Skoraj 12% oziroma 3 uporabniki so bili študenti, vendar kot so mi povedali, so tudi oni delali ob študiju, običajno so to bila dela s prehrano, dodatnih 8% oziroma 2 uporabnika sta bila kmeta v svojih državah.

Graf 4.4: Socialni položaj anketiranih uporabnikov pred zapustitvijo države

5. ZAPOSLOTITVE, KI SO JIH IMELI V SVOJIH DRŽAVAH

Tabela 4.5: Zaposlitve uporabnikov v njihovih državah

Dela, ki so jih opravljali v državah od koder so prišli?	Število anketiranih uporabnikov	Odstotki
Poljedelstvo	9	34,6%
Industrija	7	26,9%
Izobraževanje	3	11,6%
Prehrambena dejavnost	4	15,3%
Drugo	3	11,6%
Skupaj	26	100%

Zaposlitve v državah od koder so prišli so bile različne. Skoraj 35% oziroma 9 uporabnikov je bilo zaposlenih oziroma so delali v poljedelski industriji. 27% oziroma 7 uporabnikov je delalo v industriji, večina v jeklarni, nekaj jih je bilo tudi iz medijske industrije. 3 prosilci oziroma skoraj 12% so bili pedagogi. Iz prehranske dejavnosti so prihajali 4 uporabniki oziroma 15%, tukaj sem štel tudi 3 anketirance, ki so se še vedno šolali in so delali kot prodajalci hitre prehrane oziroma je eden bil pek. Pod drugo sem dal dva nezaposlena in enega samozaposlenega obrtnika, kar je predstavljajo 11,6%.

Graf 4.5: Zaposlitve uporabnikov v svojih državah

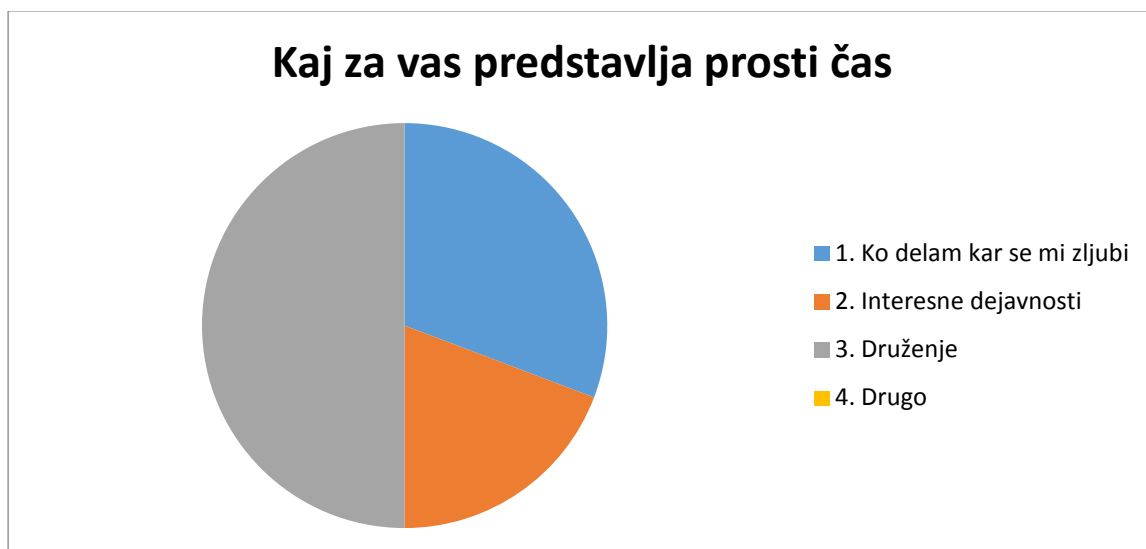
6. KAJ JE ZA VAS PROSTI ČAS

Tabela 4.6: Kaj za uporabnike predstavlja prosti čas

Kaj je za vas prosti čas?	Število anketiranih uporabnikov	Odstotek
Ko delam kar se mi zljubi	8	30,8%
Ko obiščem interesne dejavnosti	5	19,2%
Druženje	13	50%
Drugo	0	0%
Skupaj	26	100%

Kaj za uporabnike predstavlja prosti čas? Za skoraj 31% vprašanih oziroma 8 uporabnikov je bilo mišljenja, da je to čas, ko delaš kar se ti zljubi. Za 19% oziroma 5 uporabnikov je to čas, ko obiščejo interesne dejavnosti. Največ, kar 50% oziroma 13 uporabnikov je to čas, ko se družijo in ni vezan na delo.

Graf 4.6: Kaj za uporabnike predstavlja prosti čas

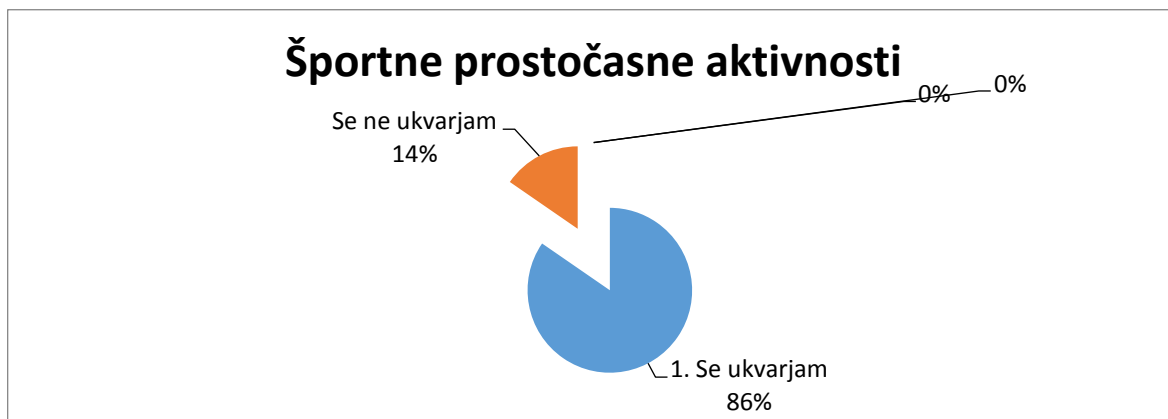
7. PROSTOČASNE AKTIVNOSTI, KI SO JIH POČELI V DRŽAVAH OD KODER SO PRIŠLI

Tabela 4.7: Prostočasne aktivnosti, ki so jih počeli v svoji domovini

S katerimi prostočasnimi aktivnostmi so se ukvarjali v domovini?	Število anketiranih uporabnikov	Odstotki
Šport	22	84,6%
Računalništvo	14	53,8%
Sprehodi	8	30,7%
Skrb za živali	5	19,2%
Umetnost	12	46,2%
Branje knjig	18	69,3%
Drugo	3	11,5%
Skupaj	26	100%

- a) 84% vprašanih uporabnikov se je v svoji domovini ukvarjalo s športnimi prostočasnimi aktivnostmi. Ostalih 16% se s športom povezanimi aktivnostmi ni ukvarjalo.

Graf 4.7: Športne prostočasne aktivnosti

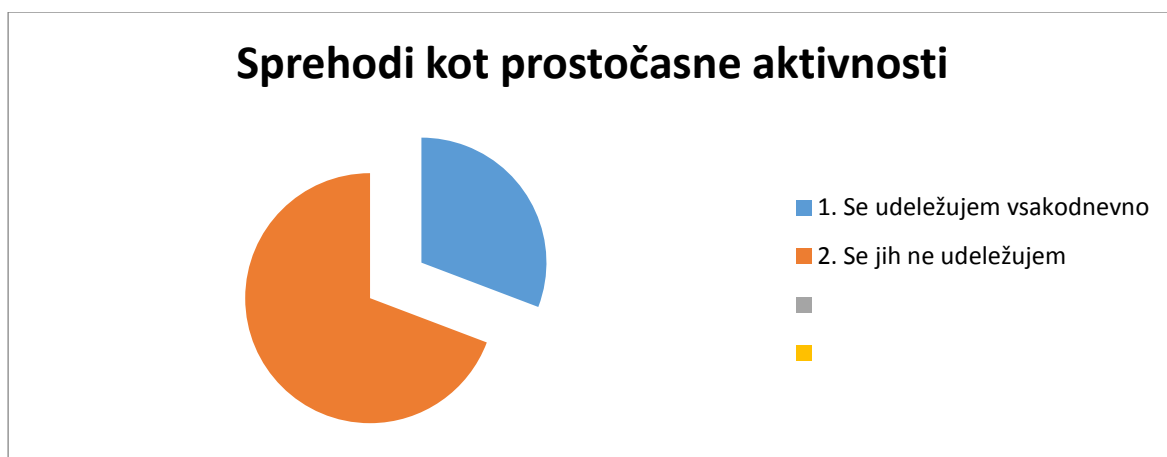
- b) 54% vprašanih se je doma ukvarjalo z računalniškimi prostočasnimi aktivnostmi. Tukaj so prevladovali predvsem mladi uporabniki, ki so z menoj opravili razgovor. Ostalih 46% se z računalništvom povezanimi dejavnostmi ni ukvarjalo, nekateri celo niso nikoli delali ničesar na računalniku.

Graf 4.8: Računalniške prostočasne aktivnosti

- c) Skoraj 31% vprašanih uporabnikov je vsakodnevno hodilo na sprehode. Ostalih 69% si sprehodov kot prosti čas ni jemalo oziroma je večina od 18 uporabnikov hodila na sprehode, vendar ne vsak dan.

Graf 4.9: Sprehodi kot prostočasne aktivnosti

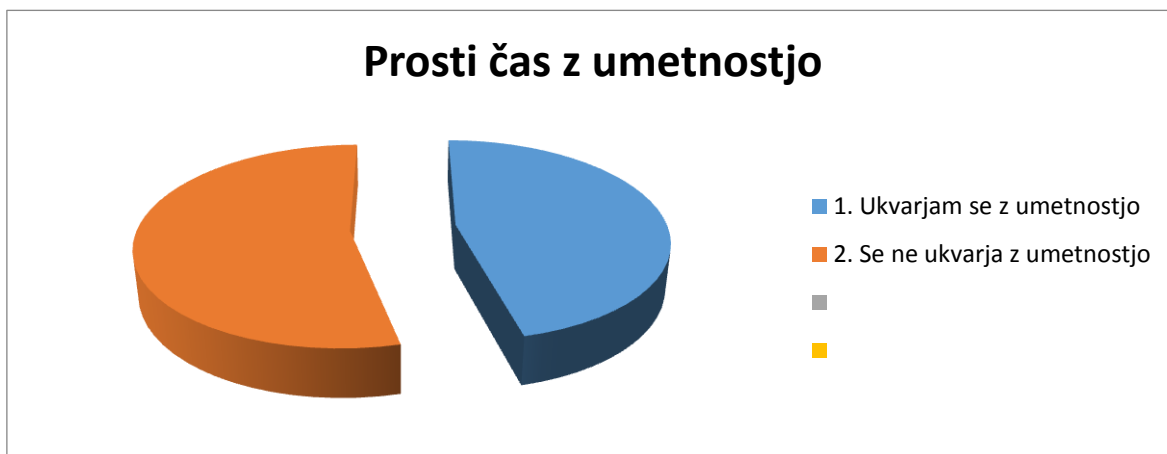
- d) 19% vprašanih uporabnikov, je v svojem prostem času skrbelo za živali (pes, mačka, drugi hišni ljubljenci), 81% ni imelo hišnih ljubljencev, veliko od teh vprašanih, pa je imelo drugo živino za katero so morali skrbeti, ki pa jih nisem dal v prosti čas.

Graf 4.10: Skrb za ljubljence

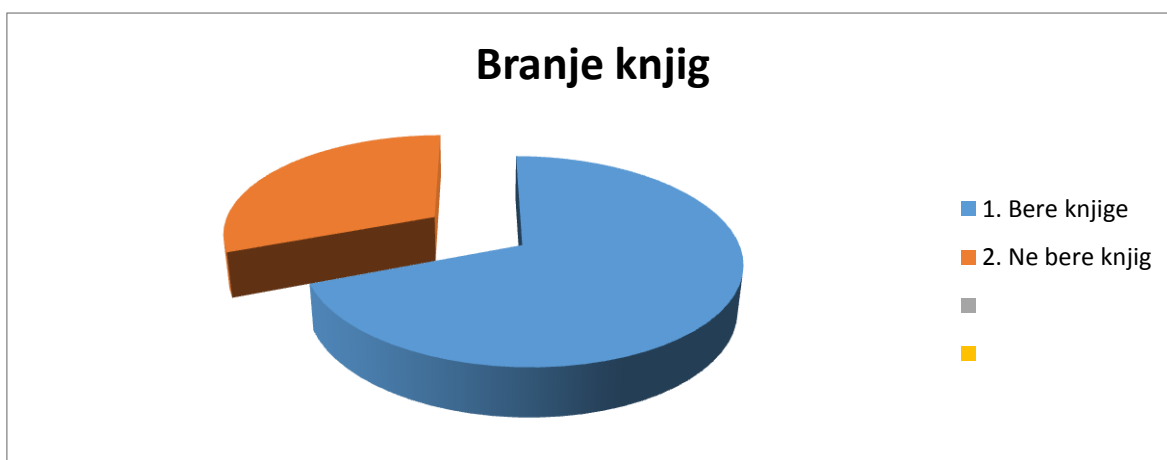
- e) Z umetnostjo se je ukvarjalo 46% vprašanih. Ukvarjali so se z različnimi vrstami umetnosti: slikanje, risanje, pisanje pesmi, grafiti... Ostalih 54% se z umetnostjo ni ukvarjalo.

Graf 4.11: Prosti čas z umetnostjo

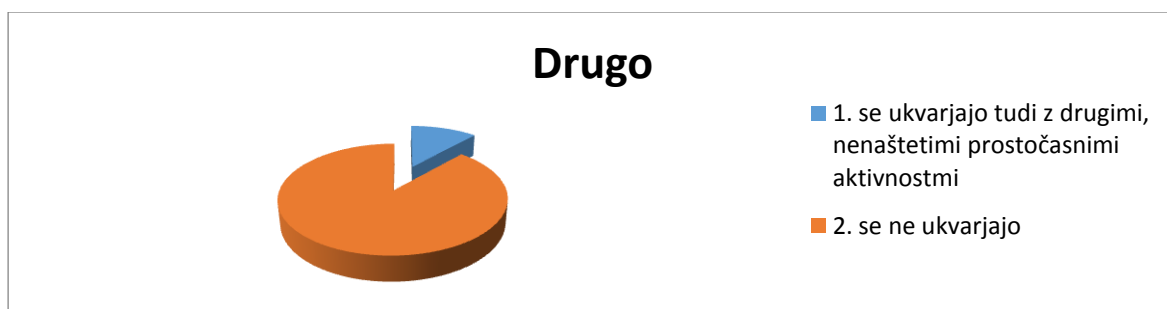
f) Branje knjig je pri vprašanih bila zelo priljubljena prostočasna aktivnost. 69% vprašanih je bralo oziroma še vedno bere knjige. 31% knjig ne bere.

Graf 4.12: Branje knjig

g) 11,5% vprašanih se ukvarjalo tudi z drugimi prostočasnimi aktivnostmi, kot so: borilne veščine, dodatno izobraževanje, počivanje...

Graf 4.13: Drugo

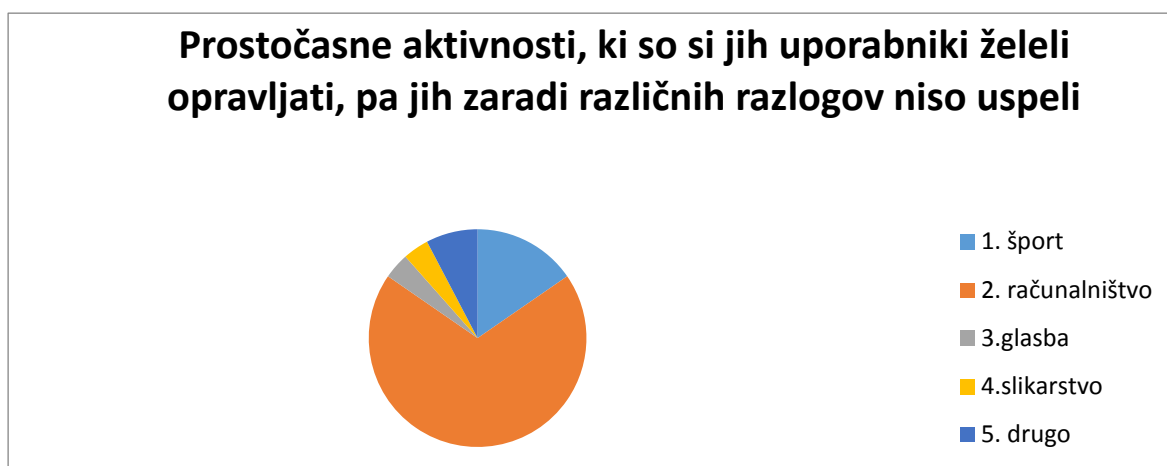

8. PROSTOČASNE AKTIVNOSTI, KI SO SI JIH ŽELELI OPRAVLJATI, PA JIH ZARADI RAZLIČNIH RAZLOGOV NISO USPELI

Tabela 4.8: Aktivnosti, ki so si jih želeli opravljati v svoji domovini

Aktivnosti, ki so si jih želeli opravljati, pa jim ni uspelo?	Število anketiranih uporabnikov	Odstotki
Šport	4	15,4%
Računalništvo	18	69,3%
Glasba	1	3,8%
Slikarstvo	1	3,8%
Drugo	2	7,7%
Skupaj	26	100%

Graf 4.14: Prostočasne aktivnosti, ki so si jih uporabniki želeli opravljati v svoji domovini

Aktivnost, ki so si jih želeli delati v prostem času, pa jih zaradi različnih razlogov niso uspeli (pomanjkanje časa, neznanje...). S športom se je hotelo ukvarjati 15,4% oziroma 4 uporabniki, največ skoraj 70% se je hotelo ukvarjati oziroma se spoznati z računalnikom. En uporabnik oziroma 3,8% se je hotel ukvarjati z glasbo in kot je rekel, je nekajkrat tudi poskusil igrati kitaro, nikoli pa mu je ni uspelo izpopolniti. Slikarstvo si želi opravljati en uporabnik oziroma 3,8%. Dva uporabnika sta si želela tudi drugih dejavnosti- 7,7%, Med drugimi dejavnostmi je prevladovala keramična dejavnost.

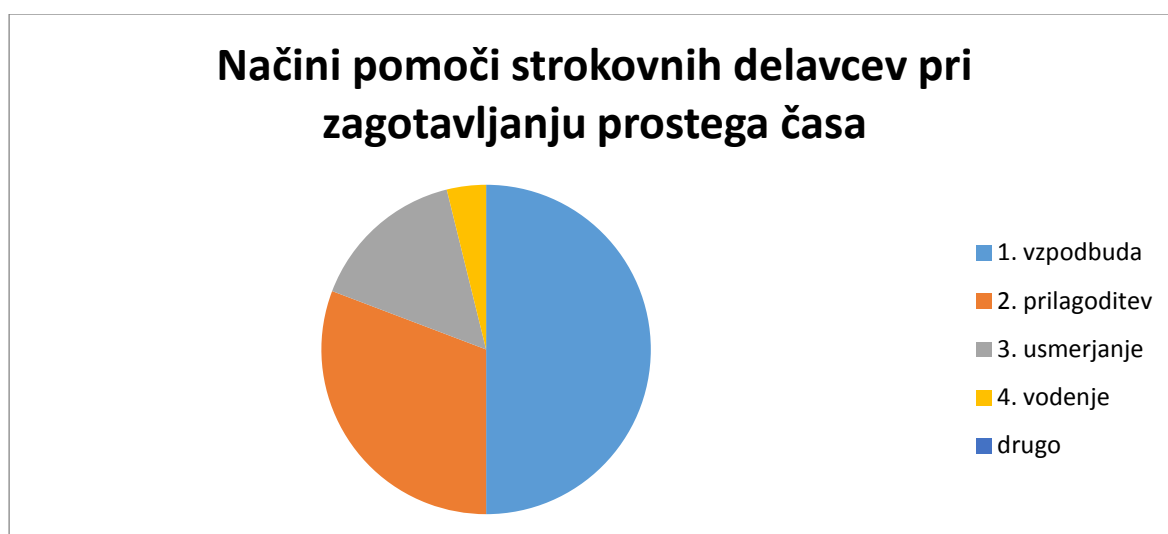
9. ALI STROKOVNIM DELAVCEM IN DELAVKAM V AZILNEM DOMU POVEDO KAKŠNE ŽELJE GLEDE PROSTEGA ČASA IMAJO IN ALI JIM TI POSKUŠAJO POMAGATI IN NA KAKŠNE NAČINE

Tabela 4.9: Pomoč strokovnih delavcev pri izpolnjevanju želja glede prostega časa

Pomoč strokovnih delavcev pri izpolnjevanju želja uporabnikom azilnega doma?	Število anketiranih uporabnikov	Odstotki
Vzpodbuda	13	50%
Prilagoditev	8	30,8%
Usmerjanje	4	15,4%
Vodenje	1	3,8%
Drugo	0	0%
Skupaj	26	100%

Tudi strokovni delavci in delavke v azilnem domu morajo na različne načine pomagati proslcem za azil se udeleževati prostočasnih aktivnosti. Kako to počnejo je v veliki meri od njih samih odvisno. Kot so mi uporabniki rekli, jih kar 50% oziroma 13 njih misli, da jih predvsem vzpodbujajo, 8 oziroma skoraj 31% se je opredelilo, da prostočasne aktivnosti prilagodijo njim, 15,4% oziroma 4 uporabniki pravijo, da so jih usmerjali in en uporabnik-3,8% je rekel, da so ga strokovne službe vodile do prostočasnih aktivnosti.

Graf 4.15: Načini pomoči strokovnih delavcev pri zagotavljanju prostega časa

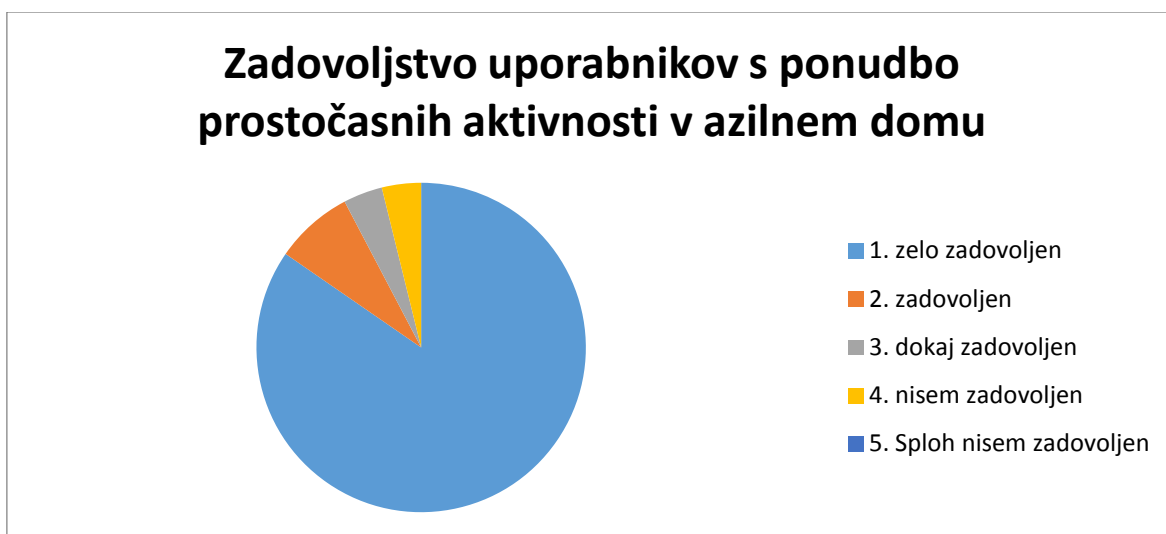
10. ZADOVOLJSTVO UPORABNIKOV S PONUDBO PROSTOČASNIH AKTIVNOSTI V AZILNEM DOMU

Tabela 4.10: Zadovoljstvo uporabnikov s ponudbo prostočasnih aktivnosti

Zadovoljstvo uporabnikov z aktivnostmi?	Število anketiranih uporabnikov	Odstotki
Zelo zadovoljen	22	84,7%
Zadovoljen	2	7,7%
Dokaj zadovoljen	1	3,8%
Nisem zadovoljen	1	3,8%
Sploh nisem zadovoljen	0	0%
Skupaj	26	100%

Zadovoljstvo uporabnikov s ponujenimi prostočasnimi aktivnostmi v azilnem domu. Kot lahko vidimo je zelo zadovoljnih skoraj 85% vprašanih. Zadovoljnih je 7,7% oziroma sta to 2 vprašana, dokaj zadovoljnih 3,8 oziroma je to 1 vprašan, prav tako, pa je tudi samo en vprašan bil nezadovoljen s ponudbo aktivnosti. Nezadovoljni se ne udeležuje prostočasnih aktivnosti v azilnem domu.

Graf 4.16: Zadovoljstvo uporabnikov s ponudbo prostočasnih aktivnosti

11. KOLIKOKRAT TEDENSKO SE UDELEŽUJETE PROSTOČASNIH AKTIVNOSTI V AZILNEM DOMU.

Tabela 4.11: Tedensko udeleževanje uporabnikov na prostočasnih aktivnostih

Tedensko udeleževanje uporabnikov na prostočasnih aktivnostih?	Število anketiranih uporabnikov	Odstotki
Enkrat tedensko	3	11,6%
Dvakrat tedensko	17	65,5%
Trikrat tedensko	4	15,4%
Več kot trikrat	1	3,8%
Aktivnosti se ne udeležujem	1	3,8%
Skupaj	26	100%

Tedensko udeleževanje prostočasnih aktivnosti. 11,6% oziroma 3 uporabniki se udeležuje vsaj enkrat tedensko prostočasnih aktivnosti. Razlogi zakaj se večkrat ne udeležujejo so bili predvsem različne druge obveznosti (učenje slovenskega jezika, nezainteresiranost...). 65,5% oziroma 17 anketiranih uporabnikov se tedensko vsaj dvakrat udeleži prostočasnih aktivnosti, 15,4% oz. 4 uporabniki se udeležijo trikrat tedensko, samo en uporabnik-3,8%

se jih udeležuje več kot trikrat. Bil je tudi en uporabnik oz. 3.8%, ki se prostočasnih aktivnosti sploh ne udeležuje, razlogov pa mi ni hotel navesti.

Graf 4.17: Tedensko udeleževanje uporabnikov na prostočasnih aktivnostih

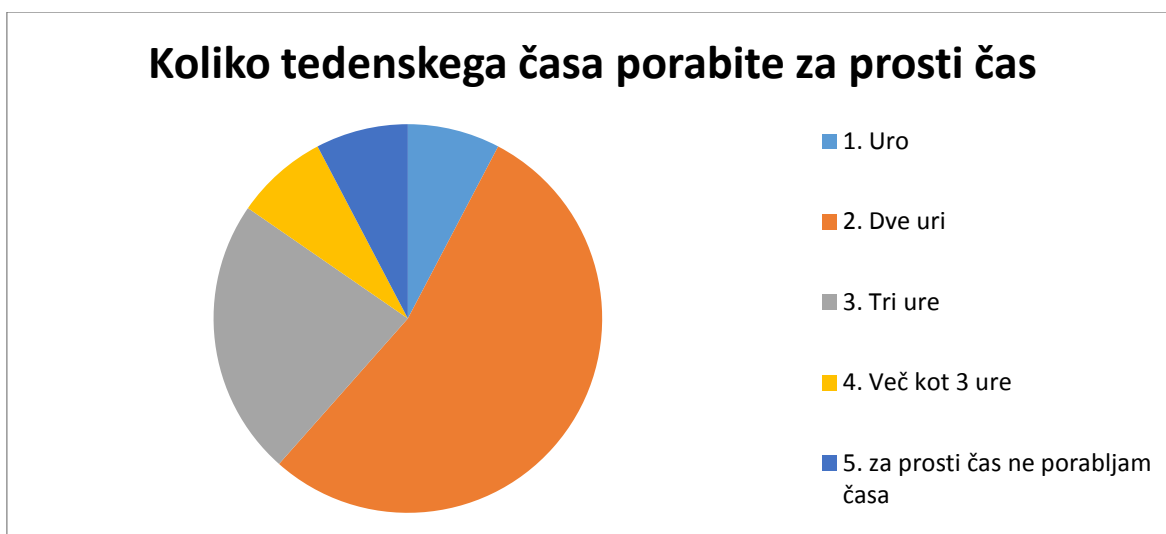
12. KOLIKO TEDENSKEGA ČASA PORABITE ZA PROSTI ČAS

Tabela 4.12: Čas porabljen za prostočasne aktivnosti

Koliko tedenskega časa porabite za prosti čas?	Število anketiranih uporabnikov	Odstotki
1 uro	3	11,5%
2 uri	14	53,9%
3 ure	6	23,1%
Več kot 3 ure	2	7,7%
Za prosti čas ne porabljam časa	1	3,8%
Skupaj	26	100%

Koliko časa uporabniki na teden porabijo za prosti čas. 1 uro ga porabijo 3 vprašani oziroma 11,5%. Največ- 2 uri na teden porabi 14 vprašanih, to je skoraj 54%. 3 ure porabi 23, 1% ali 6 uporabnikov, več kot tri ure na teden pa porabi 7,7% vprašanih ali 2 uporabnika. Samo en uporabnik, 3,8% za prosti čas ni porabljal svojega časa.

Graf 4.18: Čas porabljen za prostočasne aktivnosti

13. KAJ VPLIVA NA IZBIRO KATERIH PROSTOČASNIH AKTIVNOSTI SE BOSTE UDELEŽILI

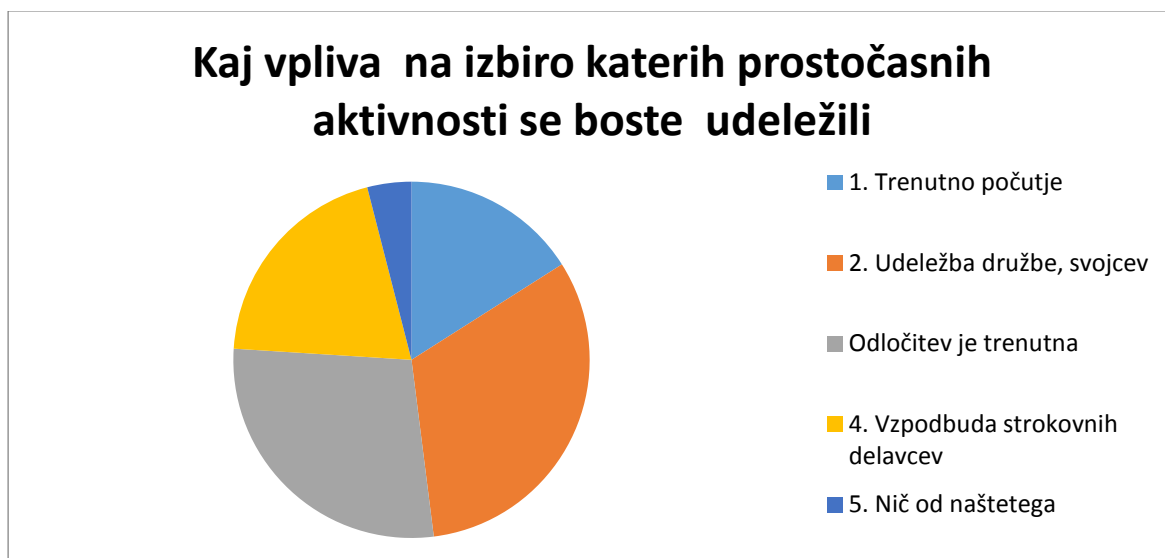
Tabela 4.13: Kaj vpliva na izbiro katerih prostočasnih aktivnosti se uporabniki udeležijo?

Kaj vpliva na izbiro katerih prostočasnih aktivnosti se boste udeležili?	Število anketiranih uporabnikov	Odstotki
Trenutno počutje	4	15,4%
Udeležba družbe, svojcev	8	30,8%
Odločitev je trenutna	7	26,9%
Vzpodbuda strokovnih delavcev	5	19,2%
Nič od naštetega	2	7,7%
Skupaj	26	100%

Vpliv na izbor katerih prostočasnih aktivnosti se bodo udeležili. 15,4% oziroma 4 uporabniki so rekli, da se odločijo po trenutnem počutju. Največ, skoraj 31% ali 8 uporabnikov je reklo, da se odločajo za tiste aktivnosti, za katero se odločijo njihovi svojci ali njihova družba, ki jo imajo v azilnem domu. Da je to trenutna odločitev je reklo skoraj

27% oziroma 7 uporabnikov. Odločitev sprejmejo po vzpodbudi strokovnih delavce in delavk je reklo 19,2 % oziroma 5 uporabnikov. Dva sta se odločila, da ne vpliva nič od naštetega- 7,7%

Graf 4.19: Kaj vpliva na izbiro katerih prostočasnih aktivnosti se uporabniki udeležijo?

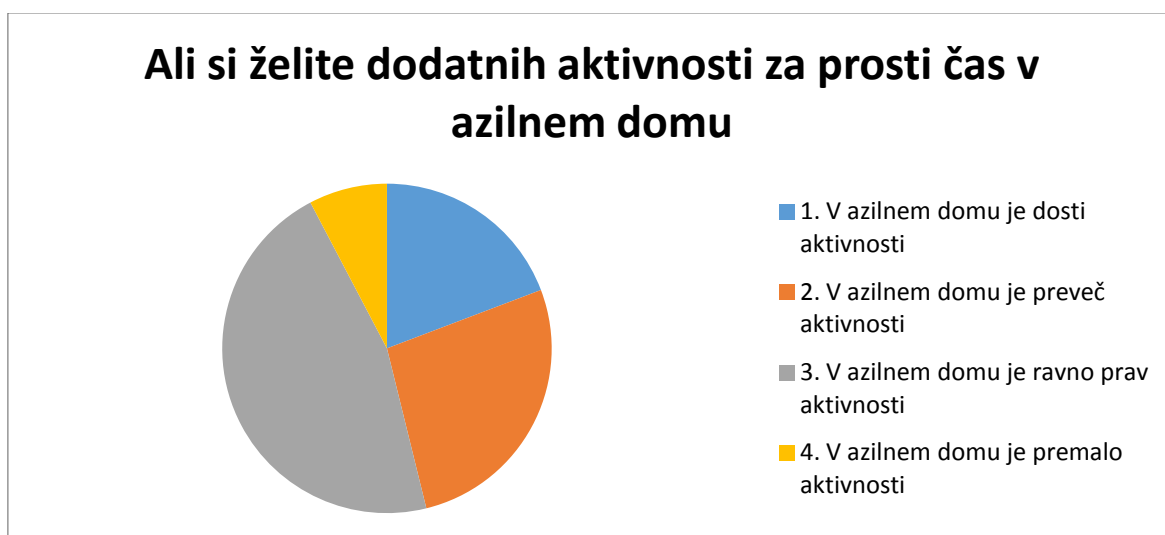
14. ALI SI ŽELITE DODATNIH AKTIVNOSTI ZA PROSTI ČAS

Tabela 4.14: Ali si uporabniki želijo dodatnih aktivnosti za prosti čas?

Ali si želite dodatnih aktivnosti za prosti čas?	Število anketiranih uporabnikov	Odstotki
V azilnem domu je dosti aktivnosti	5	19,2%
V azilnem domu je preveč aktivnosti	7	26,9%
V azilnem domu je ravno prav aktivnosti	12	46,2%
V azilnem domu je premalo aktivnosti, želim si dodatnih	2	7,7%
Skupaj	26	100%

Želje po dodatnih aktivnostih so različne. Od anketiranih uporabnikov jih 19,2% oziroma 5 misli, da je v azilnem domu dosti aktivnosti, da jih je preveč jih misli skoraj 27% oziroma 7 uporabnikov. Največ, 46,2% oziroma 12 uporabnikov jih je mnenja, da je v azilnem domu ravno prav aktivnosti. Da je premalo aktivnosti mislita dva uporabnika- 7,7%.

Graf 4.20: Ali si uporabniki želijo dodatnih aktivnosti za prosti čas?

15. ALI PROSTI ČAS KREPI VAŠE MOČI

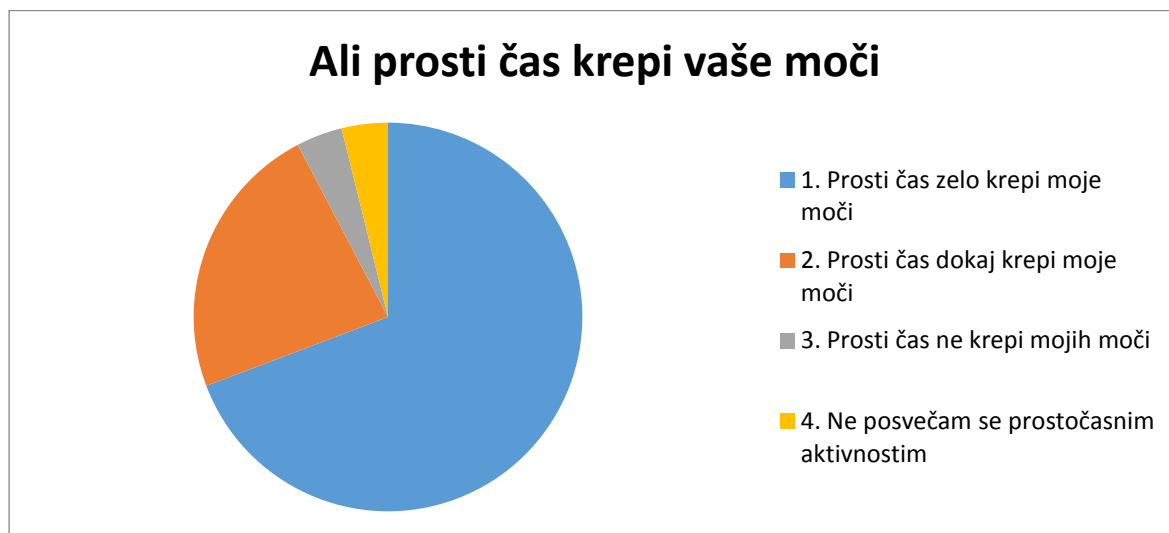
Tabela 4.15: Ali udeležba na prostočasnih aktivnostih krepi njihovo moč?

Krepitev moči in prosti čas?	Število anketiranih uporabnikov	Odstotki
Prosti čas zelo krepi moje moči	18	69,3%
Prosti čas dokaj krepi moje moči	6	23,1%
Prosti čas ne krepi mojih moči	1	3,8%
Ne posvečam se prostočasnim aktivnostim	1	3,8%
Skupaj	26	100%

Prosti čas krepi moči. Da jih zelo krepi je menilo 18 uporabnikov, kar je skoraj 70% vprašanih. 6 uporabnikov oziroma 23,1% jih meni, da jim prostočasne aktivnosti dokaj

krepijo moči. Le eden je mislil, da mu prosti čas ne krepi moči- 3,8% in en se ni posvečal prostočasnim aktivnostim-3,8%.

Graf 4.21: Ali udeležba na prostočasnih aktivnostih krepi njihovo moč?

16. KAJ VAM POMENI KREPITEV VAŠIH MOČI

Tabela 4.16: Kaj uporabnikom pomeni krepitev njihovih moči?

Kaj vam pomeni krepitev vaših moči?	Število anketiranih uporabnikov	Odstotki
Dvig samozavesti	2	7.7%
Izboljšanje samopodobe	5	19,2%
Boljša integracija	7	26,9%
Pot do zelenega cilja	12	46,2%
Ne občutim krepitev svojih moči	0	0%
Skupaj	26	100%

Kaj uporabnikom pomeni krepitev njihovih moči. Dva uporabnika-7,7% sta rekla, da jim to daje dvig samozavesti, 19,2% oziroma 5 uporabnikov je tako izboljšalo samopodobo, skoraj 27% jim krepitev moči pomeni način do boljše integracije. Največ, kar 46,2%, se je odločilo, da jim to predstavlja pot do zelenega cilja. Noben od anketiranih uporabnikov se

ni odločil za možnost, da ne občutijo krepitve svojih moči, tudi uporabnik, ki se ne udeležuje prostočasnih aktivnosti.

Graf 4.22: Kaj uporabnikom pomeni krepitev njihovih moči?

17. KAKO BI VI OPREDELILI POMEMBNOST PROSTEGA ČASA ZA POSAMEZNIKA NASPLOH

Tabela 4.17: Opredelitev pomembnosti prostega časa

Opredelitev pomembnosti prostega časa za posameznika nasploh?	Število anketiranih uporabnikov	Odstotki
Zelo pomembna	23	88,5
Pomembna	3	11,5
Ne pomembna	0	0%
Skupaj	26	100%

Uporabniki se zavedajo pomembnosti preživljanja prostega časa. Kar 88,5%, to je 23 vprašanih uporabnikov se je opredelilo, da so prostočasne aktivnosti zelo pomembne za posameznika. 11,5 jih je opredelilo za pomembne prostočasne aktivnosti. Noben se ni opredelil za možni odgovor, da so prostočasne aktivnosti ne pomembne, tudi uporabnik, ki se ne udeležuje je rekel, da se mu zdijo pomembne..

Graf 4.23: Opredelitev pomembnosti prostega časa

18. VAŠA OCENA KREPITVE MOČI ODKAR STE PRIŠLI V SLOVENIJO

Tabela 4.18: Ocena krepitev moči odkar so v Sloveniji

Ocena uporabnikov o njihovi krepitev moči od kar so v Sloveniji?	Število anketiranih uporabnikov	Odstotki
Ne občutim krepitev svojih moči	1	3,8%
Moči so se dokaj okrepile	3	11,5%
Moči so se zelo okrepile	6	23,1%
S dosedanjo krepitev sem zadovoljen, želim si še okrepiti	16	61,6%
Skupaj	26	100%

Od kar so uporabniki prišli v Slovenijo, tudi oni občutijo krepitev svojih moči. Krepitev moči ne občuti samo en uporabnik-3,8%, ki se ne udeležuje priložnosti. Zmerne krepitev moči je občutilo 11,5% vprašanih ali trije uporabniki. Velike krepitev moči je bilo deležnih 6 uporabnikov oziroma 23,1% vprašanih. Tukaj so predvsem prevladovali uporabnik, ki so v Sloveniji že dalj časa in so si neko socialno mrežo ustvarili. Nekateri občasno tudi delajo in tako zaslužijo tudi nekaj denarja. Največ se jih je opredelilo za odgovor, da so s dosedanjo krepitev zadovoljni, želijo pa si še okrepiti.

Graf 4.24: Ocena krepitve moči odkar so v Sloveniji

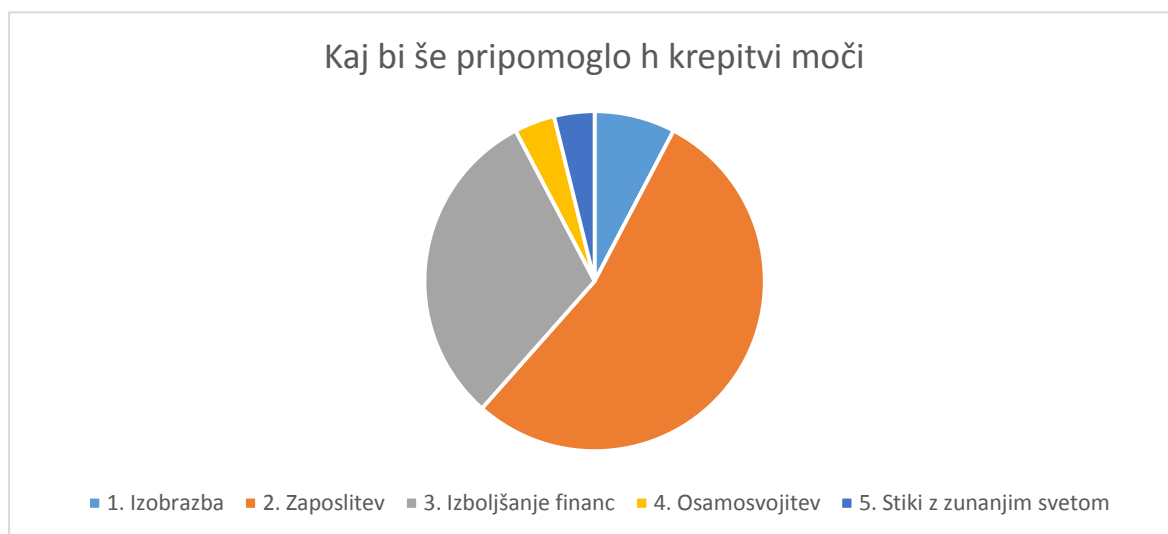

19. KAJ BI ŠE PRIPOMOGLO H KREPITVI VAŠIH MOČI

Tabela 4.19: Kaj bi še lahko pripomoglo h krepitvi moči uporabnikov?

Kaj bi še pripomoglo h krepitvi moči?	Število anketiranih uporabnikov	Odstotki
Izobrazba	2	7,7%
Zaposlitev	14	53,8%
Večje finance	8	30,9%
Osamosvojitvev	1	3,8%
Več stikov z zunanjim svetom	1	3,8%
Skupaj	26	100%

Graf 4.25: Kaj bi še lahko pripomoglo h krepitevi moči uporabnikov?

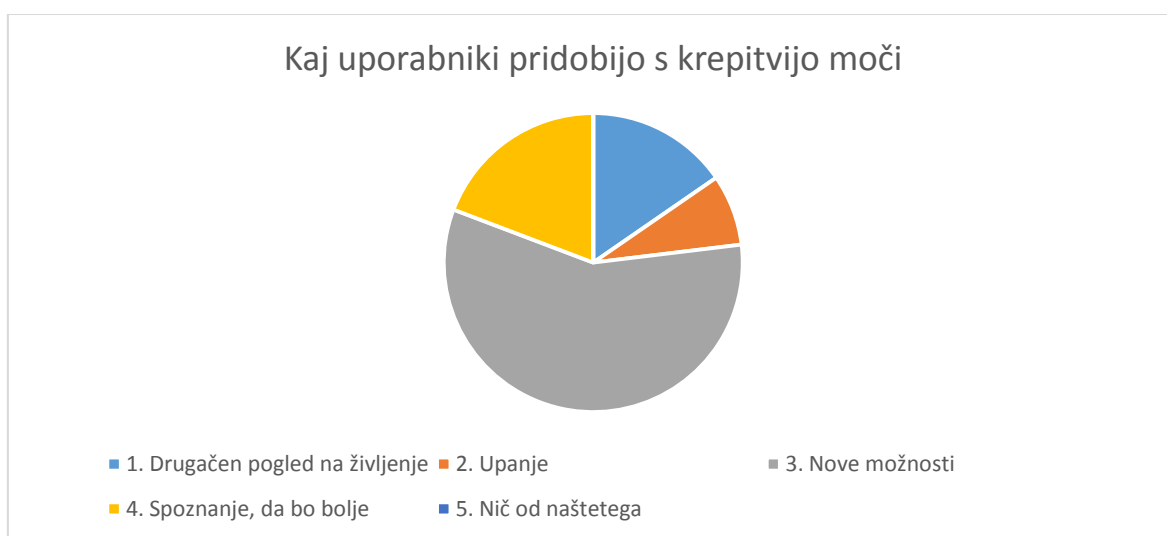
Kaj bi še pripomoglo k njihovi krepitevi moči. Po mnenju uporabnikov jih največ misli, da bi jim okrepilo moči zaposlitev. Takih je skoraj 54% uporabnikov. Izobrazba bi okrepila moči, po mišljenju uporabnikov dvema uporabnikoma, kar je 7,7%. Večje finance bi okrepilo moči skoraj 31%, kar je 8 uporabnikov. Krepitev moči z osamosvojitvijo je mišljenja enega uporabnika- 3,8%, prav tako več stikov z zunanjim svetom-3,8.

20. KAJ VI PRIDOBIVATE S KREPITVIJO MOČI

Tabela 4.20: Kaj uporabniki pridobijo s krepitevijo svojih moči?

Kaj uporabniki pridobivajo s krepitevijo njihovih moči?	Število anketiranih uporabnikov	Odstotki
Drugačen pogled na življenje	4	15,4%
Upanje	2	7,7%
Nove možnosti	15	57,7%
Spoznanje, da bo boljše	5	19,2
Nič od naštetega	0	0%
Skupaj	26	100%

Graf 4.26: Kaj uporabniki pridobijo s krepitevijo svojih moči?

Kaj uporabniki pridobijo s krepitevijo njihovih moči. Drugačen pogled na življenje misli 15,4% uporabnikov oziroma štirje. Dva mislita, da jim krepitev moči daje upanje- 7,7%, največ jih misli- 57,7%, da s krepitevijo moči se njim odpirajo nove možnosti. 19,2% uporabnikov s krepitevijo moči, dobijajo spoznanje, da bo bolje.

4.3.1 Preverjanje hipotez

H1: Udeleževanje uporabnikov na prostočasnih aktivnostih, pomeni krepitev njihovih moči. Skozi raziskavo se je to v veliki meri tudi pokazalo. Ne samo 60%, skoraj vsi anketirani uporabniki, oziroma več kot 93% je navedlo, da jim udeleževanje na prostočasnih aktivnostih krepi moči, velika večina se je tudi opredelila, da jim te aktivnosti zelo krepijo njihove moči.

H2: Ponudba prostočasnih aktivnosti v azilnem domu je zelo raznolika. Uporabniki so zelo zadovoljni s ponudbo, kar je potrdilo skoraj 85%. Zadovoljnih je še dodatnih 8%, kar predstavlja skoraj 93% zadovoljnih anketiranih uporabnikov in ne samo 70%.. To je velika številka in sem prepričan, da število ne bi bilo tako veliko, če bi imel večji vzorec uporabnikov, saj kot sem videl se kar nekaj uporabnikov v azilnem domu ne udeležuje prostočasnih aktivnosti.

H3: Uporabniki si ne želijo novih prostočasnih aktivnostih, saj je skoraj polovica oziroma 46% vprašanih menila, da je v azilnem domu ravno prav aktivnosti. Dodatnih 46% jih

menilo, da je v azilnem domu dosti oziroma preveč aktivnosti. Samo 8% oziroma 2 uporabnika in ne 20 %, sta menila, da si želita novih prostočasnih aktivnosti in ne, da jih je premalo.

HIPOTEZA	OBDRŽIMO/ZAVRNEMO
H1	DA
H2	DA
H3	NE

5 SKLEPI

Po pregledu in obdelavi vseh zbranih podatkov lahko rečem, da niti nisem bil preveč presenečen, veliko teh rezultatov sem tudi pričakoval. Potrjeno dejstvo, da prostočasne aktivnosti krepijo moči uporabnikov azilnega doma me je zelo razveselila, še bolj pa dejstvo, da se uporabniki tega tudi sami zavedajo. Anketa, ki sem jo izvedel v dveh azilnih domovih je bila namenjena moški populaciji in so nameščeni v azilnem domu na moškem oddelku. Z raziskavo sem želel pridobiti boljši vpogled v preživljanje prostega časa uporabnikov, hkrati pa potrditi tudi svojo hipotezo, da jim prostočasne aktivnosti krepijo moči. Pomembnost takih raziskav je zelo velika, tako za uporabnike, kot tudi za strokovne službe v azilnem domu, saj nam dajejo vpoglede o zadovoljstvu uporabnikov z delom strokovnih služb; v mišljenja uporabnikov; njihove želje; spremembe, ki si jih želijo...Na podlagi takih raziskav lažje vidimo, kaj in kako bi lahko nekaj izboljšali oziroma spremenili.

Skozi raziskavo sem prišel do naslednjih sklepov:

- Med uporabniki, ki so se udeležili raziskave je največ takih, ki so v azilnem domu 11 mesecev
- Razlogi za zapustitev njihovih domov so v veliki večini posledica vojne razmere, ki potekajo v njihovih državah
- Velika večina je v Slovenijo prišla v sklopu kvotne prerazporeditve
- Uporabniki so v svojih državah bili v veliki večini zaposleni, največ se jih je ukvarjalo s poljedelstvom oziroma kmetijstvom.
- Uporabniki se v veliki večini udeležujejo prostočasnih aktivnosti
- Večina uporabnikov je tudi v svojih državah imelo kakšno prostočasno aktivnost
- Več kot polovica vprašanih porabi več kot dve uri na teden za prostočasne aktivnosti
- Uporabniki so zadovoljni s ponudbo prostočasnih aktivnosti v azilnem domu, mislijo, da jih je ravno prav.
- Zaposlitev je tisti dejavnik, ki bi po mnenju uporabnikov, najbolj okrepil njihove moči
- Odkar so v Sloveniji se jim je moč zelo okrepila, si pa želijo še dodatnih krepitev, z različnimi vzpodbudami
- S pridobitvijo moči, se je največ uporabnikov izreklo, da pridobivajo nove možnosti in lepši pogled na prihodnost.

6 ZAKLJUČEK

Vse države na svetu se danes srečujejo s kompleksnim globalnim pojavom kot so migracije oziroma selitve. Srečujejo se na različne načine: nekatere so države iz katerih prebivalci migrirajo oziroma se izseljujejo; druge so zelene destinacije oziroma dežele, kjer si migranti želijo začeti nov začetek. Vzrokov, zakaj ljudje danes migrirajo je veliko: podnebne spremembe, vojne, zaposlitev, politične razmere... Begunec in migrant sta dva različna pomena, kot je zapisano v Visokem komisariatu Združenih narodov za begunce. Vendar se politika do obeh populacij danes vse bolj zaostruje, ter jim tudi vse bolj odprto daje do znanja, da so nezaželeni (primer: postavljanje žičnatih ograj na mejnih prehodih po Evropi, Madžarska pobuda za postavljanje zidu na meji s Srbijo...). Zahodne države se danes vse bolj in bolj zavedajo svojih zgrešenih prejšnjih odločitev in posledic, ki so jih te odločitve povzročile (primer: ameriško opravičilo zaradi napada na Libijo- 2016, <http://primorske.si/Novice/Svet/Obama-Posredovanje-Nata-v-Libiji-je-bilo--napaka>), vendar izgubljenih življenj in gorja, ki so jih te »napake« povzročile, zahtevajo odgovornost tistih, ki so jih povzročili. Na žalost smo odgovorni tudi mi in naša politika, ki je sprejemala in kimala vsem tem odločitvam, ki so pripeljale do današnjih razmer.

Begunci, migranti, »drugačni od nas« se danes vse bolj spopadajo z vse večjo nestrpnostjo, ovirami in drugimi težavami, ki jih doživljajo s strani lokalnega prebivalstva (<http://www.zurnal24.si/sredi-ljubljane-dopoldne-napadli-prosilca-za-azil-clanek-277798>). Vse bolj se krepi skrajna desnica v Evropi, v nekaterih državah so prišli tudi na oblast npr: Avstrija, Italija (<http://www.24ur.com/novice/svet/vzpon-skrajne-desnice-v-evropi.html>). Vendar se soočajo tudi z drugimi težavami (ne morejo dobiti stanovanj, služb, prijateljev...). Strokovni delavci se pri delu z migranti, begunci, prosilci za azil..., moramo predvsem zavedati, da so to ljudje, ki so zapustili svoje domove in države zaradi različnih vzrokov, ki so nam nepredstavljivi in dokaj še oddaljeni od nas. Vendar se nam vse skupaj vse bolj in bolj bliža. Od beguncev, do zidov, do skrajno desnih vlad, s katerimi že mejimo (Madžarska). Za pravo migracijsko politiko moramo upoštevati glas migrantov in beguncev, ter njihove izkušnje, ki so nam neznane.

Z raziskavo, ki sem jo opravil na moških oddelkih na dveh lokacijah azilnega doma, sem poskušal izvedeti in potrditi svoje trditve, da udeleževanje uporabnikov na prostočasnih aktivnostih krepi njihove moči. Zanimale so me predvsem naslednje stvari: socialni

položaj, ki so ga imeli v svojih državah, zadovoljstvo uporabnikov s ponudbo prostočasnih aktivnosti v azilnem domu, ali prosti čas krepi njihove moči...

Kot sem ugotovil, se anketirani uporabniki večinoma udeležujejo ponujenih prostočasnih aktivnosti s strani azilnega doma in so s ponudbo zadovoljni. Z raziskavo sem zadovoljen, saj mi je dala vpogled v pomembnost udeleževanja uporabnikov na prostočasnih aktivnostih v azilnem domu in posledično h krepitvi njihovih moči.

7 LITERATURA

1. Appleyard, R. T. (1991), International Migrations challenge for the ninties, IOM
2. Čacinovič, Vogrinčič, G. (2008), Socialno delo z družino, Ljubljana, Fakulteta za socialno delo
3. Della Porta, D. (2003), Temelji politične znanosti, Ljubljana: Sophia
4. Dragoš, Srečo (2005). Moč – navodila za uporabo. V: Dragoš (ur) *Krepitev moči*, Ljubljana, FSD
5. Dragoš, S., Leskošek, V., Petrovič, Erlih, P., Škerjanc, J., Urh, Š, Žnidarec, Demšar, S.: *Krepitev Moči*, 2008, Ljubljana, Fakulteta za socialno delo
6. Flaker, V., (2007): *Krepitev moči v teoriji in praksi*, Ljubljana, Fakulteta za socialno delo
7. Hočevar, F., Mesec, B. (1981), Prosti čas, Ljubljana, Zveza kulturnih organizacij Slovenije
8. Huzjan, J. (2010), Načini preživljanja prostega časa pri študentih, diplomska naloga
9. <http://vitoflakeragenda.blogspot.si/2015/05/zmeda-okoli-krepitve-moci-perspektive.html>
10. http://sl.wikipedia.org/wiki/Kvantitativno_raziskovanje
11. <http://www.24ur.com/novice/svet/tihotapske-poti.html>
12. <http://www.blazkos.com/postavljanje-ciljev.php>
13. http://www.cpi.si/files/cpi/userfiles/TrajnostniRazvoj/06_Prosti_cas.pdf
14. <http://www.delo.si/svet/krize/begunska-travma-je-posebna-vrsta-travme.html>
15. http://www.mnz.gov.si/si/mnz_za_vas/tujci_v_sloveniji/mednarodna_zascita_azil
16. http://www.mnz.gov.si/si/mnz_za_vas/tujci_v_sloveniji/mednarodna_zascita_azil/azilni_dom/
17. http://predor.si21.com/docs/Stevilka_3_november_2007/Vloga_integracije_begunce_v.pdf
18. <http://www.primorske.si/Plus/7--Val/Ljudje-ki-prihajajo-so-del-clovestva-Moramo-jih-sp>
19. http://www.psihoterapija-ordinacija.si/uploads/file/PUBLIKACIJE/13_10ZdravjePosttravmatskaStresnaMotnja1.pdf
20. <http://www.rtvlo.si/slovenija/najzahtevnejši-del-vkljucevanja-priseljencev-v-solski-sistem-je-jezik/392261>

21. <http://www.zaposlen.com/kako-uskladiti-delovni-prosti-cas.html>
22. Kadunc, U., (2011), Izkušnje mladih priseljencev z osnovnošolskim izobraževanjem v Sloveniji, diplomsko delo
23. Klinar, P., (1976), Mednarodne migracije, sociološki vidik mednarodnih migracij v luči odnosov med migrantsko družbo in imigrantskimi skupnostmi, Maribor, Založba: Obzorja
24. Leskošek, V., Hrženjak, M., (2002): *Spremenjene vloge nevladnih organizacij*. Ljubljana: Mirovni inštitut
25. Lešnik, Rudi. (1982). *Prosti čas*. Maribor: Obzorja.
26. Lušič Hacin M. (1999), Multikulturalizem in migracije, Ljubljana, Založba: ZRC
27. Mesec, B., (1998), Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu, Visoka šola za socialno delo, Ljubljana
28. Mesec, B., (1998), Metodologija raziskovanja v socialnem delu II, Visoka šola za socialno delo, Ljubljana, Študijsko gradivo
29. Nahrsted, W. (1980), Pedagogika prostega časa in animacija v Evropi in Severni Ameriki, Maribor, Založba: Dialogi, str: 646
30. Saleebey, D. (Ed) (1997). *The strenghts perspective in social work practice*, 2nd ed, New York: Longman
31. Šugman Bohinc, L. (2011), Učenci z učnimi težavami- Izvirni delovni projekt pomoči, Ljubljana, Fakulteta za socialno delo
32. Šugman, Bohinc, L. (2007), Življenjski svet uporabnika- Raziskovanje, ocenjevanje in načrtovanje uporabe virov za doseganje zelenih razpletov, Ljubljana, Fakulteta za socialno delo
33. Uzelac, M. (2009), Model mentorstva za otroke brez spremstva, poročilo iz projekta Mladim migrantom prilagojeni programi integracije.
34. Videmšek, P. (2008), Socialno delo, letnik 47, junij- december, št. 3-6, Ljubljana, Fakulteta za socialno delo
35. Visco, I. (2000), Immigration Development and the Labour Market Migration: Scenarios for the 21st century, 12- 14. 7. 2000, Rim, OECD, <http://www.oecd.org/dataoecd/30/53/2400940.pdf>
36. Wikipedia: migracije, begunec
37. Wikipedia: stigmatizacija

8 PRILOGE

8.1 PRILOGA 1: VPRAŠALNIK O KREPITVI MOČI SAMSKIH MOŠKIH UPORABNIKOV AZILNEGA DOMA.

1. Koliko časa ste v azilnem domu?

- a) Več kot 2 leti
- b) Več kot 1 leto
- c) 11 mesecev
- d) 9 mesecev
- e) 6 mesecev
- f) 5 mesecev
- g) 4 mesece
- h) 3 mesece
- i) Manj_____

2. Razlog zapustitve svojih domov?

- a) Vojne razmere
- b) Ekonomsko stanje
- c) Krvno maščevanje
- d) Politični, religiozni razlogi
- e) Drugo_____

3. Države od koder prihajajo anketirani uporabniki?

- a) Afganistan
- b) Sirija
- c) Kosovo
- d) Albanija
- e) Drugo_____

4. Socialni položaj, ki so ga imeli pred zapustitvijo države?

- a) Zaposlen
- b) Brezposeln
- c) Dijak, študent
- d) Drugo_____

5. Zaposlitve, ki so jih imeli v svojih državah?

- a) Poljedelstvo
- b) Industrija
- c) Izobraževanje
- d) Prehrambena dejavnost
- e) Drugo_____

6. Kaj je za vas prosti čas?

- a) Ko delam kar se mi zljubi
- b) Ko obiščem interesne dejavnosti
- c) Druženje
- d) Drugo_____

7. Prostočasne aktivnosti, ki so jih počeli v državah od koder so prišli?

- a) Šport
- b) Računalništvo
- c) Sprehodi
- d) Skrb za živali
- e) Umetnost
- f) Branje knjig
- g) Drugo_____

8. Prostočasne aktivnosti, ki so si jih želeli opravljati, pa jih zaradi različnih vzrokov niso uspeli?

- a) Šport
- b) Računalništvo
- c) Glasba
- d) Slikarstvo
- e) Drugo_____

9. Ali strokovnim delavcem v azilnem domu povedo kakšne želje glede prostega časa imajo in ali jim ti poskušajo pomagati in na kakšne načine?

- a) Vzpodbuda
- b) Prilagoditev
- c) Usmerjanje
- d) Vodenje
- e) Drugo_____

10. Zadovoljstvo uporabnikov s ponudbo prostočasnih aktivnosti v azilnem domu?

- a) Zelo zadovoljen
- b) Zadovoljen
- c) Dokaj zadovoljen
- d) Nisem zadovoljen
- e) Sploh nisem zadovoljen

11. Kolikokrat tedensko se udeležujete prostočasnih aktivnosti v azilnem domu?

- a) Enkrat tedensko
- b) Dvakrat tedensko
- c) Trikrat tedensko
- d) Več kot trikrat tedensko
- e) Prostočasnih aktivnosti se ne udeležujem

12. Koliko tedenskega časa porabite za prosti čas?

- a) 1 uro
- b) 2 uri
- c) 3 ure
- d) Več kot 3 ure
- e) Za prosti čas ne porabljam časa

13. Kaj vpliva na izbiro katerih prostočasnih aktivnosti se boste udeležili?

- a) Trenutno počutje
- b) Udeležba družbe, svojcev
- c) Odločitev je trenutna
- d) Vzpodbuda strokovnih delavcev
- e) Nič od naštetega

14. Ali si želite dodatnih aktivnosti za prosti čas?

- a) V azilnem domu je dosti aktivnosti
- b) V azilnem domu je preveč aktivnosti
- c) V azilnem domu je ravno prav prostočasnih aktivnosti
- d) V azilnem domu je premalo prostočasnih aktivnosti, želim si dodatnih

15. Ali prosti čas krepi vaše moči?

- a) Prosti čas zelo krepi moje moči
- b) Prosti čas dokaj krepi moje moči
- c) Prosti čas ne krepi mojih moči
- d) Ne posvečam se prostočasnim aktivnostim

16. Kaj vam pomeni krepitev vaših moči?

- a) Dvig samozavesti
- b) Izboljšanje samopodobe
- c) Boljša integracija
- d) Pot do zelenega cilja
- e) Ne občutim krepite svojih moči

17. Kako bi vi opredelili pomembnost prostega časa za posameznika nasploh?

- a) Zelo pomembna
- b) Pomembna
- c) Ne pomembna

18. Vaša ocena krepitev moči odkar ste prišli v Slovenijo?

- a) Ne občutim krepite svojih moči
- b) Moči so se dokaj okrepile
- c) Moči so se zelo okrepile
- d) S dosedanjo krepitvijo moči sem zadovoljen, želim si še okrepiti

19. Kaj bi še pripomoglo h krepitvi vaših moči?

- a) Izobrazba
- b) Zaposlitev
- c) Večje finance
- d) Osamosvojitev
- e) Več stikov z zunanjim svetom

20. Kaj vi pridobivate s krepitvijo vaših moči?

- a) Drugačen pogled na življenje
- b) Upanje
- c) Nove možnosti
- d) Spoznanje, da bo boljše
- e) Nič od naštetega